

Ліва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

№ 48 (2272) Год XLIV

Беласток 28 лістапада 1999 г.

Цана 1,20 зл.

Вялікая палітыка ў Старым Беразове

Аляксей МАРОЗ

— Быў у нас прэзідэнт, быў прэм’ер, прыемна, што завітаў і старшыня пэссэлю, — гэтымі словамі вайт Вольга Рыгаровіч вітала старшыню сялянскай партыі ПСЛ Яраслава Каліноўскага на сустрэчы з земляробамі Гайнаўскай гміны, якая адбылася 10 лістапада г.г. у Старым Беразове.

У вясковым клубе сабраліся, у асноўным, пажылыя сяляне, ва ўзросце пад шэсцьдзесят гадоў, гаспадары са Старога Беразова і Махнатага. З суседніх вёсак даехалі толькі адзінкі. Побач гасця і вайта селі намеснік старшыні Ваяводскай управы ПСЛ Мікола Яноўскі, радны са Старога Беразова Грыша Мароз і солтыс Ян Лаўрыновіч.

— Дастаткова толькі глянуць на залу і відаць, што вёска наша памірае, — працягвала Вольга Рыгаровіч, указваючы на пенсіянераў у першых радах.

Вайт адзначыла, што ў Старым Беразове, дзе праходзіла спатканне, разбудавана тэхнічная інфраструктура, аднак маладыя вымушаны выязджаць у гарады, бо няма адпаведных умоў для сельскагаспадарчай вытворчасці. Павядаміла таксама пра неадпаведныя ўмовы адукацыі дзяцей і моладзі. Кожны дзень школьны транспарт пераадоляе з дзецьмі па 216 кіламетраў, а на чатыры школы толькі ў адной рыхтуюцца абеды. Падкрэсліла таксама, што фінансавыя складанасці, выкліканыя будовай новага гімназічнага будынка, паглыбляюцца з прычыны вельмі мізэрнай дапамогі Кураторыі.

Выступленне старшыні ПСЛ пачалося партыйнымі лозунгамі аб неабходнасці павелічэння ў дзяржаўным бюджэце сродкаў для вёскі. Далей прамоўца крытыкаваў урад, ягонныя рэформы, праводзіў аналіз прычын нізкага ўзроўню жыцця на вёсцы і нерэнтабельнасці сельскай вытворчасці.

Гаспадары ў сваю чаргу пыталі пра таннае збожжа, якое пры праўленні ПСЛ прывезена было 3-за мяжы і рэзка панізіла цану ў краіне і даход з сельскай гаспадаркі. Жыхары Старога Беразова з настальгіяй успаміналі часы праўлення Эдварда Герка і цікавіліся магчымасцю нечарговых парламенцкіх выбараў. Расчараваныя прэзідэнтай Аляксандра Кваснеўскага пыталіся, чаму іх абраннік падтрымлівае палітыку віцэ-прэм’ера Лешка Бальцаровіча. Гаспадароў цікавіла, калі будуць уведзены даплаты да селяркі і якая будзе дапамога дзяржавы для вёскі ў бліжэйшы час. Людзі пыталіся як жыць, калі ліквідуюцца чыгуначны транспарт і абмяжоўваецца колькасць аўтобусаў, якія ездзяць праз вёску. Прасілі дапамагчы

[працяг 3]

Вінішуе юбіляраў Юзаф Высоцкі з хору польскай нацыянальнай песні.

35-годдзе бельскага калектыву „Васілёчкі”

„Васілёчкі” гэта Бельск

Ада ЧАЧУГА

Субота, 13 лістапада 1999 года. Бельскі дом культуры. Даходзіць семнаццатая гадзіна, і дырэктар Сяргей Лукашук пачынае непакоіцца: ці прыедзе хтосьці з Ваяводскага сейміка, запрашэнне ж выслалі... Бо вось ужо і консул Беларусі Мікалай Крэчка з жонкай прыехаў, і старшыня Беларускага таварыства, пасол Ян Сычэўскі, і іншыя. Не можа ён быць аб’яваў да сённяшняга свята — 35-ай гадавіны калектыву „Васілёчкі”, калі дваццаць гадоў быў іх кіраўніком і дырыжорам... Няважна, што сёння кіруе ён „Маланкай”, але ў яго сэрцы „Васілёчкі”, бадай, захавалі назаўсёды сваё трывалае месца.

Хор быў створаны ў чэрвені 1964 года. Кіраваў ім тады Аляксандр Лукашук, брат Сяргея. Пасля былі Сцяпан Копя, Юры Шурбак, Міхась Артысевіч. А Сяргей прыйшоў у хор у 1967 годзе і быў там спачатку акампаніятарам. Кіраўніком стаў у 1970 годзе і быў ім няспынна аж да 1990 года.

... Не, ніхто не прыехаў ад сейміка Падляскага ваяводства, ды і ў зале няпоўна. Але ёсць старшыня Бельскай гарадской рады Януш Панасюк, намеснік бурмістра Ян Кірызюк, дырэктар беларускага ліцэя Зінаіда Навіцкая і дырэктар бельскай „тройкі” і беларускай гімназіі Васіль Ляшчынскі.

Сваім славутым гімнам „Васілёчкі” прывітаў калектыву запрошаных гасцей і ўсіх тых, хто прыйшоў паслухаць іх спевы. Ад гэтай жа беларускай песні ён і займеў сваю назву 8 сакавіка 1974 года.

Канцэрт вядзе Альжбета Фіёнік. Сённяшняе выступленне „Васілёчкаў” гэта ўжо 704-ае выступленне. Усё аднатана, запісана ў хроніцы. Два тамы ўжо скончаны. Цяпер пачалі трэці. Дзе толь-

кі не быў калектыву за гэтыя гады! Колькі дарог ім праехана!

Ездзілі па Беласточчыне, але выступалі і ў цэлай Польшчы — у Варшаве, у Быдгаскім ваяводстве, у Плоцкім, у Апольскім, у Сопаче на Фэстывалі ўкраінскай песні — як гасць, што прадстаўляў беларускую песню. Часта бывалі на Беларусі, а ў Мінску дык нават быў зняты спецыяльны саракамінутны тэлефільм пра „Васілёчкі”.

Пасол Сейма РП Ян Сычэўскі ўручае знак „Заслужаны дзеяч культуры”, прызнаны міністрам культуры, чатыром спявак: Еўдакіі Навакоўскай, Лідзіі Белах, Ніне Бялецкай і Галене Пашкоўскай. Радасныя твары, шчаслівыя ўсмешкі.

Пачынаецца канцэрт юбіляраў. А я слухаю і ўспамінаю. Толькі што, здаецца, быў 1989 год і іх 25-ы юбілей. Было вельмі гучна на ім. А гасцей — не злічыць. І „Лявоны” з Воранава, што каля Ліды, са сваім нязвыклым майстэрствам, і беларуская танцавальная група „Васілёк” з Нью-Йорка, а колькі прадстаўнікоў тутэйшых калектываў і ўлад...

Многае ад таго часу змянілася. Перш за ўсё змяніліся часы. Нельга разлічваць на дапамогу дзяржавы. У людзей на першы план высунуліся іншыя патрэбы, важнейшыя за культуру... Адшоў з калектыву Сяргей Лукашук, стварыўшы новы калектыв „Маланка”, якому ў лютым ужо мінае 10 гадоў. На месца дырыжора прыйшла Аліна Негярэвіч, якая вяла хор некалькі гадоў. Цяпер, вось ужо пяты год „Васілёчкамі” кіруе Уладзімір Сахарчук, выпускнік Беларускага ўніверсітэта культуры (факультэт мастацкай творчасці ў групе дырыжораў народных хораў).

[працяг 8]

Сесія аб правапарадку

Статыстычныя даныя паказваюць, што чаромхаўскі камісарыят паліцыі ад студзеня да верасня г.г. разгледзеў 56 крымінальных спраў. Аж 13 злачынстваў учынілі непаўналетнія. Чаромхаўская гміна лічыцца крымінагеннай.

[бяспека 3]

Беларусы, саветы, палякі...?

Сярод маладой беларускай інтэлігенцыі сустракаецца шмат католікаў. У большасці валодаюць яны польскай мовай. Некаторыя заяўляюць, што бацька ці маці ў іх — палякі. Пасля чаркі голасна разважаюць пра свае польскія карані і нават пачынаюць гаварыць на падобнай да польскай мове. Усё гэта адбываецца больш-менш у стылі нашых праваслаўных палякаў, якія, падвыпіўшы ў сваёй кампаніі, гатовыя рваць сарочку на грудзях і спяваць песні савецкіх партызан, а прытым часта паўтараць: „Я — тожэ белорус”.

[свядомасць 4]

Новая матура

У Цэнтральнай экзаменацыйнай камісіі пры Міністэрстве нацыянальнай адукацыі сур’ёзна падышлі да распрацоўкі стандартаў правядзення матуральных экзаменаў па мовах нацыянальных меншасцей. Экзамен па беларускай мове прапануецца праводзіць на такіх самых прынцыпах, як па польскай мове.

[рэформа 5]

Семежава — забітыя ідэі

Дождж абрынуў, калі мы спыніліся побач драўлянага крыжа, прысвечанага памяці воінам Слуцкага збройнага чыну. Наша сяброўка Аня Куклік запаліла свечку, прыдбаную ў Жыровічах. Крыж паўстанцам знаходзіцца ў гарадскім парку, побач праўлення калгаса „Семежево”. Упрыгожаны ён (ужо бляклымі) пластмасавымі белымі і чырвонымі кветкамі і бел-чырвона-белай стужкай.

[памяць 8]

Развітанне з „Івай”

З канцом верасня г.г. „Іва” перастала існаваць. Увесь кастрычнік распадалася яе маёмасць. Канец „Іве” дала перабудова цэлага комплексу будынкаў, у якім, апрача рэстарана і гасцініцы, змяшчаўся прыродазнаўчы музей. Пасля заканчэння будаўнічых прац частка, якую дагэтуль займала „Іва”, будзе выкарыстана ў іншы спосаб. Шмат пакояў зойме адміністрацыя пашыранага на ўсю пушчу Нацыянальнага парку.

[успамін 10]

Беларусь — беларусы

Ад візіту ў Стамбул Лукашэнка атрымаў больш чым чакаў

Па словах Аляксандра Лукашэнкі, ён застаўся задаволены вынікамі саміта кіраўнікоў дзяржаў АБСЕ ў Стамбуле. Сапраўды яму ёсць чым пешыцца. Калі напярэдадні саміта пад пытаннем была сама магчымасць прысутнасці нелегітымнага кіраўніка Беларусі на стамбульскай сустрэчы, дык пасля яе ён можа пахваліцца, што яго прынялі як паўнаўладнага прэзідэнта і нават Біл Клінтан дазволіў патрымацца за сваё плячо.

Перад ад'ездам у сталіцу Турцыі Лукашэнка адчуваў сябе вельмі нервова. Ён ставіў сабе за галоўную мэту „достойна прадставіць нашу страну”, бо ведаў — у Стамбуле па запрашэнні АБСЕ будзе знаходзіцца дэлегацыя апазіцыі, каб, па яго словах, „поганіць там атмосферу”. Але на саміце, прынамсі вонкава, для яго ўсё складалася добра. Сядзеў разам з іншымі кіраўнікамі дзяржаў, на другі дзень нават выступіў з прамовай, што падавалася беларускімі СМІ як галоўная падзея стамбульскай сустрэчы.

Лукашэнка заклікаў „не показывать на друг друга пальцем в конце тысячелетия” і прапанаваў усім прыслаць назіральнікаў на парламенцкія выбары, якія павінны адбыцца ў Беларусі ў наступным годзе. Пахваліўся тым, што „мы добровольно отказались от статуса ядерной державы, вывели ядерное оружие с своей территории”. (Раней Лукашэнка не раз казаў, што гэта было „злачыннае” рашэнне Шушкевіча і беларусы плакалі, калі адпраўлялі расійскія ракеты — аўт.). Па словах выступоўца, Еўропе пагражае не толькі ваенная, але і эканамічная небяспека „и если кто то думает, что Европейский Союз может процветать в окружении стран с нерешёнными экономическими и социальными проблемами, то он глубоко заблуждается”. Лукашэнка выказаў падтрымку Расіі ў справе вайны ў Чачні і адзначыў, што ў Беларусі няма міжнацыянальных і міжрэлігійных канфліктаў. Як прыклад было адзначана, што Рада еўрапейскіх польскіх абшчын з Логдана выказала падзяку беларускаму кіраўніцтву за добрыя адносіны да польскай меншасці. „Так кто прав? — задаў пытанне Лукашэнка. — Квасьеvский или сотни тысяч его со-

отечественников”. Адначасова ён пашкадаваў, што на саміце „обошли стороной факты нарушения прав человека в самой Польше, где под видом наведения порядка избивают рабочих и в массовой степени крестьян. В Литве, где в тюрьмах содержатся политические заключённые” (камуністычныя кіраўнікі савецкай Літвы, якія павінны ў смерці людзей забітых у Вільні ў 1991 годзе — аўт.).

Пасля заканчэння саміта Лукашэнка выказаў задавальненне тым, што беларускае пытанне калі і падымалася, дык „в положительном ключе”. Згодна паведамленням афіцыйных СМІ, дэлегацыю апазіцыі нават не пусцілі ў залу пасяджэнняў.

— У зале пасяджэння знаходзіліся толькі дэлегацыі кіраўнікоў дзяржаў, — каментуе падзеі ў Стамбуле сябра дэлегацыі ад апазіцыі Станіслаў Шушкевіч. — Мы і не думалі туды ісці. Тое, што Лукашэнка ўзначаліў беларускую дэлегацыю заканамерна. Каб яго не пусціць на саміт, неабходна аднагалоснае рашэнне ўсіх краін-сяброў АБСЕ, у тым ліку і Расіі, што не рэальна.

Што датычыць поспеху дэлегацыі Лукашэнкі — гэта лухта. З ім не пажыдаў сустрэцца ні адзін кіраўнік еўрапейскай дзяржавы. Каб імітаваць сустрэчу з Клінтанам, Лукашэнка, убачыўшы, што ідзе Клінтан і вітаецца з усімі, хто сустракаецца па дарозе, пайшоў насустрэчу. Амерыканскаму прэзідэнту нікога не заставалася і ён паціснуў лукашэнкаву руку. Сустрэча з прэзідэнтам Турцыі была пратакольная. Ён, як гаспадар, павінен павітаць усіх.

У мяне асабіста было больш сустрэч на вышэйшым узроўні. У прыватнасці, у размове з прэзідэнтам Польшчы я выказаў падзяку, што ў сваёй пяціхвіліннай прамове ён знайшоў месца, каб выказаць заклапочанасць станам правоў чалавека ў Беларусі. Тое ж зрабілі кіраўнікі Літвы, Люксембурга, Швейцарыі.

Наша дэлегацыя была афіцыйна запрошана ў Стамбул. Такі ж статус мела толькі Югаслаўская апазіцыя. Мы правялі шэраг вельмі важных размоў. Працы было шмат. Згодна з ранейшымі дамоўленасцямі візіт дэлегацыі ад апазіцыі завяршыўся 21 лістапада.

Зміцер КІСЕЛЬ

Кніга пра бежанства

Рэдакцыя „Нівы” пачынае працу над калектыўнай кнігай „Бежанства”. У ёй будуць змешчаны ўспаміны жыхароў сённяшняй Беласточчыны, якія ў 1915 годзе пакінулі месца свайго жыхарства і падаліся ў глыб Расіі. У кнігу ўвойдуць лепшыя тэксты, друкаваныя на старонках нашага тыднёвіка, і непублікаваныя матэрыялы, сабраныя журналістамі і карэспандэнтамі. Яшчэ існуе магчымасць сабраць бежанскія ўспаміны, калі не непасрэдных удзельнікаў гэтага трагічнага перыяду, дык іх дзяцей, якія не раз чулі расказы сваіх блізкіх пра жудасці бежанскага лёсу.

Звяртаемся да нашых чытачоў з заклікам пасадзейнічаць выхаду кнігі. Просім прысылаць у рэдакцыю ўспаміны бежанцаў і фатаграфіі гэтага перыяду (пасля выкарыстання будуць яны вернуты ўладальнікам) або паведамляць нам адрасы асоб, якія могуць расказаць пра пабыўку ў Расіі, а нашы журналісты наведваюць іх і запішуць іхнія аповеды.

Кнігу „Бежанства” плануем выдаць пад канец першага паўгоддзя наступнага года, таму матэрыялы просім дасылаць да канца студзеня 2000 года.

Рэдакцыя

„Хачу сам выбіраць, што мне рабіць”

Фармальнай прычынай для адмены пагадненняў аб доступе апазіцыі да дзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі (*аб якіх у напярэднім нумары ў артыкуле „Цуд ці чарговы падман?” пісаў Зміцер Кісель — рэд. „Нівы”*) стаў клопат улад пра свабоду слова. Журналісты дзяржаўных выданняў і, у першую чаргу, дзяржаўнага тэлебачання ў адзін голас загаварылі аб тым, што пратакол аб доступе апазіцыі да СМІ абмяжоўвае іх свабоду творчасці і што дэталёвая рэгламентацыя ўмоў гэтага доступу наогул нікому непатрэбная. Фактычна адзіная дзяржаўная газета, якая сапраўды давала магчымасць выступіць прадстаўнікам апазіцыі — гэта „Звязда”. І іменна ў гэтай газеце з'явіўся найбольш аб'ектыўны і ўзважаны каментарый, прысвечаны гэтай тэме. Каб працягнуць размову, якая пачалася на старонках газеты, „Белорусская деловая газета” звярнулася да аўтара артыкула „Праца журналіста — інфармаванне грамадства” Юрыя ЛІЦКЕВІЧА.

— **Юра, на твой погляд, наколькі неабходным быў пратакол аб доступе апазіцыі да дзяржаўных СМІ для дзяржаўных выданняў і асабліва для дзяржаўнага тэлебачання?**

— „Звязда” сярод іншых дзяржаўных выданняў у гэтых адносінах стаіць асобна. Нам удалося захаваць узважаны падыход да ўсіх гэтых праблемаў. Што тычыцца іншых дзяржаўных выданняў, то для іх гэта сапраўды актуальная справа. У іх інфармацыя аб апазіцыі, інтэрв'ю апазіцыйных палітыкаў — гэта сапраўды дэфіцыт. Я думаю, што чытачы газет адчуваюць гэты дэфіцыт і гэты інфармацыйны вакуум. Тое ж, нават у яшчэ большай ступені, датычыць тэлебачання.

— **Наколькі пераканаўчай з'яўляецца аргументацыя журналістаў, якія гаварылі, што пратакол ушчамляе іх аўтарскія правы, што ўсе гэтыя ініцыятывы непатрэбны, што яны і без гэтага аб'ектыўныя?**

— Калі журналісты дзяржаўных выданняў сцвярджаюць, што іх чытачам гэта непатрэбна, то мне гэта напамінае гульні значанымі картамі. А якая з газет правяла апытанне? Вы спыталі чытачоў або гледачоў? Сёння ў многіх дзяржаўных выданнях працуюць людзі, якія цвёрда перакананы, што іх пункт погляду поўнаццю падзяляюць іх чытачы. Але ж і чытачы бываюць розныя. Ды і наогул людзям

надакучае чытаць адно і тое ж. Ім хочацца нейкай разнавіднасці, хочацца бачыць розныя імёны, ведаць, што робяць і што думаюць розныя палітыкі.

Тое ж датычыць аргумента некаторых дзяржаўных чыноўнікаў і журналістаў аб тым, што калі апазіцыю дапускаць да дзяржаўных СМІ, то прадстаўнікоў улады трэба дапусціць да незалежных выданняў. Гэта — надуманая праблема. Пакажыце мне выданне, дзе прадстаўніку ўлады не далі выказацца... Гэта па-першае. А па-другое, дзяржаўныя выданні маюць сваю асаблівасць. Яны фінансуюцца за кошт бюджэтных сродкаў, гэта значыць за кошт падаткаплацельшчыкаў — усіх падаткаплацельшчыкаў, чырвоных, сініх, дэмакратаў і камуністаў...

— **Наколькі, на твой погляд, апраўданая палітыка ператварэння дзяржаўных газет на падабенства нейкай партыйнай прэсы? У тым сэнсе, што сёння пераважае падыход: калі газета дзяржаўная, то і друкавацца ў ёй павінны дзяржаўныя людзі.**

— Па-мойму, тое, што дзяржаўная прэса павінна асвятляць розныя пункты гледжання, з'яўляецца бяспрэчнай ісцінай. Дзяржаўныя газеты фінансуюцца за кошт адлічэнняў усіх людзей, якія жывуць у Беларусі, усіх падаткаплацельшчыкаў. А ў краіне ў нас жывуць розныя людзі, і ніхто не лічыў, якая частка думае так, як належыць паводле дзяржаўнай ідэалогіі, а якая — інакш.

— **Пратакол не зацверджаны і, пэўна, не будзе зацверджаны. Але, як я разумею, твае планы ад гэтага не мяняюцца і ты намераны рабіць тое, што рабіў. Раскажы трохі пра свае планы.**

— Мне не хацелася б, каб на мяне нехта аказваў ціск — і не важна ці гэта ўлада, ці апазіцыя. Я хачу сам выбіраць, што мне рабіць. Я хачу закончыць цыкл сваіх публікацый. Не хачу, каб згубілася канцэпцыя — на адной паласе прадстаўлены розныя пункты погляду, розныя партыі. Больш таго, лічу гэта нармальным і натуральным. Калі ёсць нейкая грамадская нагода, грамадска важнае здарэнне, тады не мае значэння, хто будзе выступаць экспертам і каментавальца гэтага здарэння — апазіцыйны палітык ці дзяржаўны чыноўнік. Пажадана, каб былі розныя пункты погляду.

Андрэй МАХОЎСКІ

Белорусская деловая газета
№ 675, 19.11.1999 г.

У Стамбул пусцілі, можна арыштоўваць

Як толькі стала зразумелым, што ў Стамбуле Лукашэнка не пагражае байкот, у Беларусі распачаліся арышты апазіцыянераў.

18 лістапада каля 16 гадзін у Цэнтральны раённы аддзел унутраных спраў Мінска быў запрошаны старшыня Праваабарончага цэнтра „Вясна-96” Алесь Бяляцкі, быццам бы для таго, каб забраць камп'ютэр, які быў канфіскаваны міліцыяй 4 кастрычніка. Аднак замест камп'ютэра спадару Бяляцкаму было прадстаўлена абвінавачанне ў арганізацыі Маршу свабоды 17 кастрычніка. Ён быў затрыманы і адвезены ў Савецкі РАУС Мінска. Праз тры гадзіны праваабаронцу накіравалі ў спецпрыёмнік-размеркавальнік. Згодна з прэс-рэлізам „Вясны-96”, да чатырох гадзін раніцы яго вазілі па горадзе ў закрываным фургоне. На наступны дзень павінен быў адбыцца суд, але яго адклалі і Алесь Бяляцкага часова вызвалілі.

20 лістапада арышты адбыліся ў Гродне. Тут падчас распаўсюджвання ўлётка, у якіх гродзенцаў заклікалі прыняць 24 лістапада ўдзел у акцыі пратэсту супраць аб'яднання з Расіяй, былі затрыманы тры сябры БСДП (НГ) і адзін бэнэфац. Апошняга, Міколу Ворана, пры затры-

манні палохалі аўтаматам. Па дарозе ў пастарунак адзін міліцыянер сказаў яму: „Я паляк і ўсіх вас і мову вашу мы ненавідзім. Каб быў на месцы прэзідэнта, вы б у мяне крывёй рыгалі” (Не вядома каго ён меў на ўвазе: наогул беларусаў ці выключна апазіцыянераў. Можна толькі спадзявацца, што гродзенскія міліцыянеры, сярод якіх палякі зараз складаюць ці не большасць, думаюць па-іншаму — аўт.).

Пасля запавення пратаколаў, затрыманых адпусцілі да 8 снежня, калі над імі павінен адбыцца суд. Менш пашанцавала сябрам Рады гродзенскага БНФ Аляксандру Міхальчыку і прафесару медыцыны Алесю Астроўскаму. Падчас мітыngu ў падтрымку злучэння з Расіяй, які ў той самы дзень арганізавалі ўлады (такія ж мерапрыемствы былі праведзены па ўсёй Беларусі), яны ўслых выказалі свае адносіны да аб'яднання. Адрозна на іх накінуліся „людзі ў цывільным”, прычым прафесара павалілі ў снег і скавалі кайданкамі, запіхнулі ў „варанок” і павезлі ў пастарунак. Там іх пасадзілі ў камеры разам са злачынцамі, дзе абодва будуць знаходзіцца да суда. Ні сябрам, ні родным не дазволілі перадаць затрыманым харчовую перадачу і цёплае адзенне.

Зміцер КІСЕЛЬ

Сесія аб правапарадку

9 лістапада 1999 года ў Гмінным асяродку культуры ў Чаромсе адбылася VIII Сесія Рады гміны. Асноўнай тэмай пасяджэння была інфармацыя аб ахове правапарадку на тэрыторыі гміны і выбары прадстаўнікоў (народных засядацеляў) у Бельскі суд і Калегію па справах правапарушэнняў у Гайнаўцы. Апрача таго прадугледжваліся арганізацыйныя справы, інтэрпеляцыі, справаздача аб працы праўлення ў перыяд паміж сесіямі, прыняцце прапанов і пытанняў.

Старшыня Рады Сяргей Смык у сувязі з выбарам Пятра Раманюка членам праўлення запрапанаваў звольніць яго з абавязкаў старшыні Сельскагаспадарчай камісіі, а на яго месца рэкамендаваў раднага Міраслава Кердалевіча, які быў выбраны жыхарамі вёскі Чаромха ў дапаўняльных выбарах. Пасля галасавання і прысягі, дадзенай Міраславам Кердалевічам, радныя пачалі прад'яўляць інтэрпеляцыі. Тычыліся яны штодзённых спраў, напрыклад: чым кіравалася Праўленне гміны павышаючы стаўкі за ваду для карыстальнікаў водаправода, як арганізаваць крыты купальны басейн у Чаромсе, як рашыць праблему платы за камунальныя сцёкі ў жылых карпусах або чаму дагэтуль тэлекамунацыя не ставіць тэлефонаў для новых абанентаў, хаця светлаводны кабель даўно пракладзены?

Затым голас узяў воіт гміны, які пазнаёміў раду з вынікамі пасяджэнняў

праўлення гміны паміж сесіямі. Пасля радныя заслухалі інфармацыю аб ахове правапарадку камісарыятам паліцыі, пагранічным пунктам кантролю, службай аховы чыгункі, пажарнай камандай і пагранічнай заставай.

Статыстычныя даныя паказваюць, што чаромхаўскі камісарыят паліцыі ў перыядзе ад студзеня да верасня разгледзеў 56 крымінальных спраў. Аж 13 злачынстваў учынілі непаўналетнія. Чаромхаўская гміна лічыцца крымінагеннай. Большая частка злачынстваў здарылася ў самім пасёлку. Аптымiстичнай аднак з'яўляецца тое, што чаромхаўскі камісарыят паліцыі займае другое месца ў павеце (за горадам Гайнаўкай) па выяўленні крымінальнай злачыннасці. Чаромхаўская паліцыя выявіла 70 парушэнняў, якія разглядаліся ў адміністрацыйным парадку (26 спраў датычыла п'яных шафёраў). Да гэтага ліку трэба дадаць 400 іншых парушэнняў, у асноўным дарожных, за што 240 парушальнікаў было пакараных штрафам, а 160 атрымалі павучэнне.

Служба аховы чыгункі вяла прафілактычную дзейнасць і акцыі супраць крадзяжу. Канваіраваліся вагоны (у 79 цягніках ахоўвалася 369 вагонаў). У час трох парадкавых акцый і 472 патрулёў правяраліся дакументы 49 асоб, павучэнні атрымалі 43, а дзве асобы перададзены былі паліцыі.

Паварочваю на дарогу ў Ласіняны. Іду ў солтысаў дом. Солтысам цяпер жанчына, а раней, дванаццаць гадоў, быў ім яе муж; абое, на від саракагадовыя, дома. Распытваю пра вёску. Гаворыць муж, гаваркі, па-беларуску; жонка адзываецца па-польску толькі тады, калі звярнуся непасрэдна да яе.

У вёсцы 121 нумар, але на зіму астаецца адно пятнаццаць каміноў. Пяцёра дзяцей школьны аўтобус возіць у Крынкі. Школу ў Крушынянах закрылі шэсць гадоў таму. Мураваны школьны будынак у цэнтры вёскі крынкаўскі воіт прадаў нейкаму прадпрымальніку з Мышкава, які купіў і крынкаўскую гарбарню; прадпрымальнік хоча, аднак, кінуць усё гэта. Цяпер на другім паверсе ў былой школе жыве адна сям'я, а на першым паверсе раз у тыдзень крынкаўскі ксёндз адпраўляе набажэнствы. У Крушынянах толькі дзве мусульманскія сям'і, апошнія — па палове: праваслаўныя і католікі.

У вёсцы толькі траіх гаспадароў абрабляюць зямлю, а апошнія: зімою — у лесе; вясною — на пасадцы і летам — у грыбах.

скі заявіў, што не падтрымае пераўтварэння Белавежскай пушчы ў парк, калі не будуць згодны з такой прапановай самі жыхары і самаўрады прыпушчанскіх гмін. Сказаў, што выступае супраць абмежавання прыгранічнага гандлю і будзе змагацца за пашырэнне кантактаў з усходнімі партнёрамі і гаспадарчае развіццё ўсходніх рэгіёнаў. Журналісты так і не пачулі канкрэтнага адказу на пытанне, чаму паслы ад ПСЛ галасавалі супраць „Закона аб нацыянальных меншасцях”. Паводле старшыні ПСЛ, умовы для развіцця тоеснасці нацыянальных меншасцей — добрыя.

Аляксей Мароз
Фота аўтара

За дзевяць месяцаў гэтага года Пагранічны пункт кантролю пераправіў 447 276 турыстаў, з чаго на чыгуначным пераходзе 36 241 асобу і дарожным — 411 035 асоб. У параўнанні да мінулагадня перыяду гранічны рух павысіўся на чыгуначным пераходзе на 69% і на 71% на дарожным. У Польшчу ўехала 103 056 аўтатранспартных сродкаў, а 103 759 выехала з Рэчы Паспалітай. У гэтым апошнім ліку змяшчаецца 66 052 аўтамабіляў з замежнымі нумарамі. У час кантролю пагранічнай службай было затрыманых 14 аўтамабіляў кантрабандыстаў. Затрыманых было 19 грамадзян Рэспублікі Беларусь, адзін Расіі і 8 Польшчы, якія абвінавачваюцца ў крымінальнай злачыннасці.

Пагранічнікі Чаромхаўскай заставы ахоўваюць амаль 30 км дзяржаўнай граніцы (у тым ліку ў адной Чаромхаўскай гміне 17 км). У гэтым годзе выяўлена было 6 выпадкаў нелегальнага перасячэння граніцы, 15 асоб былі аштрафаваны.

Пажарнікі зарэгістравалі 106 здарэнняў, у тым ліку 44 на тэрыторыі Чаромхаўскай гміны. Пажарная каманда ўдзельнічала ў 83 пажарах, 2 разы выклікалася ў час перавозкі небяспечных грузаў.

Пасля заслухання інфармацыі радныя выбралі судовых прадстаўнікоў. Пакуль працавала падліковая камісія, з дакладам аб шкоднасці алкаголю выступіла дырэктар Гайнаўскай псіхалагічна-педагагічнай амбулаторыі, якая звярнулася да радных з заклікам уключыць

За прададзеную школу воіт правёў водаправод для аднае паловы вёскі; для другое не хапіла грошай. Ваду бралі з эскаэраўскага водазабора. Але якая там вада? Жоўтая як кава...

Тэлефона ў солтысаў няма. Калі прасілі воіта, той адказваў, што ў вёсцы працуе пошта і тэлефон ім не належыцца. Пошта адкрыта толькі да 15 гадзіны, а пасля трэба да ляснічага, але не заўсёды ён дазваляе карыстацца тэлефонам. Яшчэ ёсць тэлефоны ў хаце аднае бабы з Беластока і ў бацюшкі. Пошту з новым годам закрываюць зусім, бо маюць ужо пракласці ў Крушыняны тэлефонную лінію і ўсім ахвотным падключыць тэлефон. А тых ахвотных — трое ці двое!

З Новым годам мае быць таксама закрыты пункт прыёму малака. І не будзе куды з малаком дзецца, бо і ў Крынках такога пункта няма, а гаспадар з Шацілаў, які спецыялізуецца ў малочнай прадукцыі, не хоча браць сялянскага малака.

— То трэба будзе, — гавару, — самім масла біць.

чыцца ў акцыю дапамогі сем'ям алкаголікаў.

Адказваючы на інтэрпеляцыі радных воіт заявіў, што павышэнне стаўкі за ваду з 70 на 85 грошаў вынікла з росту коштаў утрымання водаправода. Каб рашыць праблему платы за камунальныя сцёкі, воіт прапанаваў карыстальнікам ачышчальні паставіць другі лічыльнік.

Крыты купальны басейн — у руках радных. Калі гэта інвестыцыя будзе занесена ў гмінны бюджэт, я буду выконваць вашу прапанову, сказаў воіт, але перад гэтым трэба рашыць, што больш патрэбнае грамадству: купальны басейн, ахова здароўя, ці сацыяльная дапамога найбольш патрабуючым сем'ям. Наконт тэлефонаў воіт паведаміў, што тэлефанізацыя гміны павінна закончыцца ў гэтым годзе.

Даволі бурлівай аказалася тэма школьных абед. Многія радныя заклікалі дырэктару, што неаднолькава ставіцца да вучняў і таму не кожны можа карыстацца школьнай сталойкай.

У абарону адсутнага дырэктара школы стала Ева Палькоўска, якая заявіла, што школьная сталовая можа падрыхтаваць толькі 200 абед. У гэтым годзе харчавацца ў школе жадаюць 227 вучняў.

Радныя вынеслі прапанову разбудоваць школьную сталовую, каб была магчымасць кожнаму вучню карыстацца школьным харчаваннем. Пасля гэтай дыскусіі старшыня Смык закрыў пасяджэнне Рады гміны.

Уладзімір Сідарук

— І куды з тым маслам дзецца? — абураюцца гаспадары. — Да вайны то хаця можна было да жыда занесці, а цяпер то і жыда нават няма. Нічога няма, толькі пагоня за грашмыма нашай улады. Калісь у Крынках быў збожжавы склад, а цяпер там толькі мышы бегаюць. І ў Крынкі самаход з беластоцкага мясакамбіната едзе, каб адну свінку купіць! У Крушынянах была гэсаўская крама, але як зладзеі ўзламаліся і ўсё павыносілі, то і краму закрылі. А і *прывацяж* каму будзе адкрываць? Цяпер то тут нават ужо і красці няма чаго. Пэкаэс ездзіць восем разоў у суткі, але возіць толькі па адной-дзве асобы, то і пэкаэс зліквідуюць. Каля лесу стаянку для 60 аўтамабіляў зрабілі, прыязджае туды гарадская навалач, а таксама ў пустыя хаты па 5-6 сем'яў. Яны на досвітку звальца ў грыбы, а мы пакуль карову на пашу выведзем, то ўжо нават і карэньчыкаў не панюхаем.

— Калі прыедзеце сюды праз пятнаццаць гадоў, — дабаўляе солтыс, — то тут ужо нічога не будзе.

Аляксандр Вярыцкі

Старшыня ПСЛ дзякуе сялянам за гасціннасць.

Беларусы, саветы, палякі...?

Вельмі цікавую канферэнцыю арганізавала ў палове лістапада Кафедра беларускай культуры Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Хаця прысвечана яна была культуры Гродзеншчыны, аднак вельмі вялікую групу ўдзельнікаў складалі гісторыкі, якім арганізатары стварылі асобную секцыю. Сярод амаль дваццаці выступаючых толькі трое зачыталі свае рэфераты на рускай мове. Амаль не адчувалася таксама характэрнай для савецкай гістарыяграфіі балбатні аб нічым пры дапамозе лозунгаў, прыдуманых работнікамі партыйнага апарату. Навамовы сучаснай улады ніхто ў навуковым асяроддзі яшчэ не прыстасаваў для патрэб навукі і праўдападобна гэтага ніколі не адбудзецца. Маладыя, у пераважнай большасці, гісторыкі прадстаўлялі затое вынікі сваіх даследаванняў на ўзроўні не сустраканым дагэтуль на канферэнцыях у Польшчы. Відаць, беларускія гісторыкі сядзяць у архівах, чытаюць шмат літаратуры, напісанай суседнімі народамі, чаго нельга сказаць пра супрацоўнікаў гістарычных інстытутаў польскіх універсітэтаў. У Беларусі знаходзіцца інтэлектуальны патэнцыял неабходны для напісання гісторыі краіны на вельмі прыстойным навуковым узроўні. Палітычная сітуацыя па-

куль не дазваляе, каб моладзь у школах і студэнты ва ўніверсітэтах вучыліся пра мінуўшчыну свае краіны з падручнікаў, напісаных з беларускага нацыянальнага пункту гледжання.

Сярод маладой беларускай інтэлігенцыі сустракаецца шмат католікаў. У большасці валодаюць яны польскай мовай. Некаторыя заяўляюць, што бацька ці маці ў іх — палякі. Пасля чаркі голасна разважаюць пра свае польскія карані і нават пачынаюць гаварыць на падобнай да польскай мове. Усё гэта адбываецца менш больш у стылі нашых праваслаўных палякаў, якія, падвыпіўшы ў сваёй кампаніі, гатовыя рваць сарочку на грудзях і спяваць песні савецкіх партызан, а прытым часта паўтараць: „Я — тожэ беларус”. Прапарцыянальна са змяншэннем колькасці алкаголю ў крыві пачынае ў іх святломасць вяртацца адчуванне польскасці як істотнага фактара штодзённага жыцця.

Большасць католікаў-інтэлігентаў у Беларусі адчувае сябе беларусамі і не маюць у гэтым ніякага сумнення. Прыезд у Польшчу наогул замацоўвае ў іх беларускасць. Адзін з маладых вучоных расказваў, што, нягледзячы на ступень авалодання польскай мовай, у Варшаве ці Кракаве палякі зараз назавуць ця-

бе „рускім”, а часта таксама „кацапам”. Пераканаўся ён, што калі пачаць гаварыць на беларускай мове, а пасля, як бы пабачыўшы, што паляк не разумее ніякай іншай апрача сваёй, з адчуваннем высакамернасці перайсці на польскую, выклікае гэта вялікую пашану, пры адной толькі ўмове: трэба паводзіць сябе як беларус. Найбольшая памылка — кажа — адрэкамендаваць сябе палякам з Беларусі. Тады адразу становішся чалавекам другой катэгорыі, які прыехаў за нейкай дапамогай. Грамадзяне Польшчы падазраюць таксама, што за вонкавай польскасцю скрываецца нейкае „кацапскае хітрукства”. Інакш, калі прыязджаеш з Мінска як беларус і як чалавек сапраўды адукаваны, калі валодаеш мовамі сваіх суседзяў, а афіцыйна выступаеш толькі на беларускай. Тады становішся шанаваным чалавекам.

Але ёсць і іншы вопыт тамашніх католікаў. „Пан ест з Бялэгостоку, то пан пэўне поляк?” — пытае нейкі гродзенскі культурознаўца і, не чакаючы адказу, заяўляе: „Я тожэ естэм поляк і чэнсто бывам у Бялэгостоку, але апошнім разэм былэм у Варшаве і Парыжу”. Я адказваў яму на беларускай мове, а ён усе пяць мінут мучыўся на польска-беларускай трасянцы. У канцы, стаміўшыся, пачаў „говорить нормально”. Католікам стаў ён нядаўна. Лагічным лічыць, што калі запісаўся ў католікі, тады і можа назваць сябе палякам. Адзін дзед май-

го суразмоўцы быў католікам. Кім былі бацькі, не сказаў, але пра цудоўнае „навруцэнне” напэўна не вырашалі тэалагічна-этычныя вартасці каталіцызму.

Інакш сваю польскасць бачыць малады чалавек з Полацка, якога маці была беларускай, а бацька — палякам. Сам ён носіць матчынае прозвішча. Відаць, лучнасць з бацькам-палякам ме-ла толькі біялагічны характар. Але ад нейкага часу задумваецца ён пра свае генетычныя праблемы і дашукваецца праяваў польскасці ў сваім характары, антрапалагічных рысах ці адчуванні метафізічнага характару. Пакуль што не ведае яшчэ хто ён, але — заявіў — што-раз бліжэй яму да польскасці. „Можа ты толькі савет?” — спытаў я ў яго. Думаў, што абурыцца, але на маё здзіўленне адказаў, што савецкая нацыя была б яму найбліжэйшай, толькі што афіцыйна такой няма і не будзе. З тае прычыны пераважная большасць грамадства вымушана шукаць сабе нейкага новага самавызначэння. Іх вялікая надзея, Аляксандр Лукашэнка, замест упарадкаваць справы светапогляду і нацыянальнага вызначэння, акампраметаваў толькі прасавецкую арыентацыю. Некаторыя маладыя людзі, шукаючы нацыянальнага вызначэння, улічваюць таксама меркантильныя паслядоўнасці свайго выбару. Магчыма, што іх дзеці не будуць ужо саветамі.

Яўген Мірановіч

Безыменны абеліск

У Бельску-Падляшкім, непадалёк магістрата, пры Павятовай камендатуры паліцыі стаіць занябданы абеліск. Не кожны жыхар горада, не гаворачы аб турыстах, ведае хто і каму ўстанавіў гэты помнік.

Безыменны абеліск.

Абеліск, які некаторыя бялшчане называюць УБеліскам, быў адкрыты ў 1988 г. у гонар больш за ста міліцыя-

нераў, якія загінулі ў канцы саракавых і на пачатку пяцідзсятых гадоў у змаганні за ўсталяванне народнай улады. 10 лістапада 1991 г., калі ўладу ў горадзе перанялі правыя, мемарыяльная дошка з надпісам „W hołdzie poległym funkcjonariuszom SB i MO oraz ORMO w walkach o utrwalenie władzy ludowej na ziemi bielskiej w latach 1945-1952” была знята ў прысутнасці камісіі і мела быць адпраўлена ў Цехановец на пераплаўку. Аднак у выніку пратэстаў засталася яна ляжаць у складах Гарадской управы.

На асвабоджаным на абеліску месцы неўзабаве з’явілася другая дошка. Надпіс на ёй ушаноўваў паліцыянтаў, якія загінулі ў нямецкіх і савецкіх лагерах і ў Катыні („Policjantom, którzy oddali swe życie za wolność, niepodległość i bezpieczeństwo ojczyzny, zamordowanych w obozach niemieckich, łagrach sowieckich oraz rozstrzelanych w Katyniu”). Аднак нехта гэтую дошку зняў з абеліска. Пазней,

для большай бяспекі, знойдзеную дошку павесілі на сцяне паліцыйнай камендатуры. Аднак невядомыя, нягледзячы на непасрэднае суседства паліцыі, аблілі дошку фарбай. Урэшце табліца недзе прапала. Пасля знайшлі яе на дне рэчкі Бялкі. Адноўленая дошка зноў павісла на сцяне камендатуры і знаходзіцца там да сённяшняга дня (на здымку).

Справа пазбаўленага мемарыяльнай дошкі абеліска набыла больш шырокую вядомасць. 19 снежня 1994 г. сорак жы-

Беспрацоўе па-новаму

З пачаткам 2000 года павятовыя ўстановы занятасці насельніцтва будуць перададзены ў распараджэнне старастаў і такім чынам выйдуць яны з-пад крыла Міністэрства працы і сацыяльнай палітыкі, якое перадавала ім грошы на дапамогу беспрацоўным. У новай сітуацыі зменіцца спосаб здабывання фондаў: скончыцца цэнтральнае дзяленне грошай і трэба будзе шукаць іх на месцы. Новаўвядзенне балюча могуць адчуць бедныя паветы

нальных і этнічных меншасцей Віктар Марэк Лейк. Пасля вяртання з пасяджэння сеймавай камісіі паінфармавалі яны, што будуць грошы на культурна-асветныя патрэбы меншасцей. Для Вармінска-Мазурскага рэгіёна абазначае гэта, што знайшліся фонды на адкрыццё навучання нямецкай мове ў публічных школах, на аснашчэнне комплексу школ з украінскай мовай навучання ў Гурове-Ілавецкім і Барташыцах ды на функцыянаванне рэгіянальнага асяродка ўкраінскай культуры. Была яшчэ гутарка пра магчымасць стварэння кафедры ўкраінскай філалогі-

іі на Вармінска-Мазурскім універсітэце і пра доступ меншасцей да медыяў.

— Сеймавая камісія паслядоўна ажыццяўляе канцэпцыю актывізацыі нацыянальных меншасцей, — сказаў Тамаш Раманчук. — Наш рэгіён паказваў як прыклад, бо гэта адзіны ў дзяржаве рэгіён, дзе пры ваяводскім сейміку дзейнічае камісія нацыянальных і этнічных меншасцей. Маём таксама ўпаўнаважанага па справах нацыянальных меншасцей і ў нашым бюджэце на будучы год абяцаем канкрэтныя грашовыя сродкі на культурна-асветную дзейнасць нацыянальных меншасцей. Андрэй Гаўрылюк

Узорнае стаўленне да меншасцей

Нядаўна пісаў я пра пабыўку ў Вармінска-Мазурскім ваяводстве сеймавай камісіі па справах нацыянальных меншасцей. Пасля гэтага візіту камісія зацвердзіла прапанову ўстанавлення пры ўрадзе Рэчы Паспалітай каардынатора па справах нацыянальных меншасцей, які б праводзіў зладжаную палітыку ў адносінах да паўтара мільёна грамадзян няпольскай нацыянальнасці. Камісія выказалася і за тое, што Вармінска-

Мазурскі рэгіён мае ўсе асновы для таго, каб стаць узорным у гэтай галіне.

У чацвер, 4 лістапада ў Сейме Рэчы Паспалітай адбылося пасяджэнне камісіі, на якім прысутнічалі старшыня сейміка Вармінска-Мазурскага ваяводства Мірон Сыч, старшыня сеймікавай камісіі па справах нацыянальных і этнічных меншасцей Тамаш Раманчук і ўпаўнаважаны маршалка Вармінска-Мазурскага ваяводства па справах нацыя-

Гульня ў каханне

(заканчэнне; пачатак у 46 н-ры)

III

На працу Юрась спазніўся. Калі зайшоў у бюро, Валянціна была ўжо на сваім месцы, сядзела за сталом і гартала службовыя паперыны. „Шкада, што быў гэта толькі сон”, — падумаў, спяглядаючы на белыя кудзеркі. Усё-такі, з-над папераў, крадком, быццам бы ад страху, што нямыя позіркі здрадзяць яму, сачыў за жанчынай. Дзесь, калісь — не памятае ўжо дзе і калі — чуў такое вось: на жаночых шчоках, як след ад распуснай ночы, астаюцца далікатныя, цяністыя далінкі, і ён шукаў тыя сляды, і, здаецца, бачыў іх, няўмела замаскіраваныя пластамі пудры. Вочы пабеглі ніжэй, на летнюю блузачку, на кароценькую спаднічку і Валянціна, быццам адчуваючы іх нахабнае ступанне, міжвольна павандравала рукою пад столік. Доўгія пальцы прыгладзілі спадніцу, абцягнулі яе ніжэй, стараліся прыхаваць тое, што чужым вачам бачыць не належыцца.

Усміхнуўся на думку пра жаночую какетлівасць. Якая ж тут таямніца, калі між намі адбылося ўсё, што між мужчынам і жанчынай здарыцца можа? Падняўся з крэсла, падышоў бліжэй. Глядзеў на жаночыя плечы схіленыя над пісьмовым сталом. Бязрукае ўяўленне спраўна расшпільвала каляровую блузачку. З-пад шоўкавай тканіны паказалася далікатная бель.

Новая матура

— У час падрыхтоўкі да новых экзаменаў на атэстат сталасці, якія вядуцца ўжо пяць гадоў, міністэрскія чыноўнікі забыліся пра экзамены па мовах нацыянальных меншасцей. Зараз у Цэнтральнай экзаменацыйнай камісіі пры Міністэрстве нацыянальнай адукацыі сур’ёзна падышлі да распрацоўкі стандартаў правядзення матуральных экзаменаў па мовах нацыянальных меншасцей. Экзамен па беларускай мове прапануецца праводзіць на такіх самых прынцыпах, як па польскай мове і крытэрыі ацэнкі былі б такімі ж, — заявіў Яўген Сачко, дырэктар Комплексу школ з дадатковым вывучэннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, які нядаўна вярнуўся з сустрэчы, арганізаванай Цэнтральнай экзаменацыйнай камісіяй.

На згаданым спатканні прадстаўлены быў праект экзаменацыйных стандартаў, на падставе якіх ужо ў 2002 годзе прапануецца праводзіць матуральныя экзамены. Стандарты па беларускай мове апрацавала камісія, якую састаўлялі: Вольга Сянкевіч — настаўніца беларускай мовы з гайнаўскага белліцэя, Яўгенія Таранта, настаўніца

Павятовы буклет

Павятоваму стараству ў Гайнаўцы несумненна залежыць на тым, каб як найшырэй распапагандаваць сваю тэрыторыю. Шмат добрага можа ў гэтай справе ўчыніць выдадзены нядаўна буклет „Powiat hajnowski”. Вялікі фармат (20,5 x 28,5 см), з мноствам цікавых, каляровых здымкаў, сціслы, канкрэтны тэкст, добрая папера — гэта асноўныя козыры таго ж выдання.

Буклет пачынаецца з карты павета і ўводнага слова. Далей знаходзім кароткі гістарычны нарыс аб Белавежскай пушчы і Гайнаўцы аўтарства Алы

Знаёмая, блізкая. Рука, ігнаруючы разумныя загады, паднялася, пабегла ўздоўж шоўкавай роўнядзі.

Валянціна падарвалася з крэсла. Стаяла побач выпрастаная, напружаная.

— Пан кіраўнік, — у словах, якія вярталі ў рэчаіснасць, было і здзіўленне, і разгубленасць, і штосьці яшчэ — дзіўнае, нязручнае.

— Прабачце, — прашаптаў, адступаючы на сваё месца.

Ноччу вярнуліся кашмары, Валянціны не было, затое раніцой з’явілася яна на працу ў кампаніі мужа. Рослы дваццаціпяцігадовы мужчына пакруціўся па бюро моўчкі, час ад часу спяглядаючы ў Юрасеў бок, і былі гэта найдаўжэйшыя хвіліны ў Юрасевым жыцці. Ён думаў пра сябе, як пра самую агідную істоту, якая, карыстаючыся службовымі інструментамі, стараецца знішчыць падначаленую сабе асобу, разбурыць яе шчасце і сямейны спакой. І рашыў больш ніколі не карыстацца такімі нагодамі. У будзённых ночы, з характэрным пакутніку самаадрачэннем узлазіў на медзяную гару, каціўся ўніз, уцякаў з агню, і з дыму. Раніцой маршыраваў у бюро, здароўкаўся са знаёмымі, лічыў новыя дзіркі ў тратуары, і гэтыя дзіркі хадзілі за ім увесь дзень. Штурхалі ў плечы, калолі вочы, дамагаліся канкрэтнага рашэння наконт сваёй будучыні.

Ноччу з нядзелі на панядзелак вяр-

з бельскага белліцэя і Аляксандр Баршчэўскі — загадчык Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта.

Карыстаючыся стандартамі акруговыя камісіі будуць апрацоўваць тэмы і прапанаваць матэрыял для экзаменаў на атэстат сталасці ў паасобных гадах. Вучні павінны пазнаёміцца з імі ўжо на два гады да экзаменаў.

Прапануецца праводзіць спачатку ўнутраныя вусныя экзамены. На падставе спісу тэмаў прац, падрыхтаваных на 15 месяцаў перад экзаменамі, вучні выбіралі б адну, да якой рыхтаваліся б з дапамогай свайго настаўніка-апекуна. У час унутранага экзамену на атэстат сталасці па беларускай мове вучань вусна пазнаёміў бы камісію са сваёй працай і адказаў бы на 3-5 пытанняў. На агульную ацэнку ўплыў мела б праца вучня з апекуном, падрыхтаваны матэрыял, умеласць яго прэзентацыі і абарона сваіх тэзісаў у час адказу. У першай частцы вонкавага пісьмовага экзамену правяралася б, галоўным чынам, умеласць вучня працаваць з тэкстам. У пісьмовых адказах на пытанні да прадстаўленага ім тэксту правяраліся б умеласць аналізу, некаторыя веды па лі-

нулася Валянціна і ўвесь дакладна апрацаваны свет пацалункамі і пяшчотамі вывернула дагары нагамі. На працы Юрась паводзіў сябе зусім прыстойна. Час ад часу спяглядаў на супрацоўніцу, стараўся зразумець, адкуль бярэцца яна, тая жаночая двухдушнасць. Пра здарэнні апошняй ночы ні жэстам, ні словам не спамінаў. А вечарам не стрымаў. Набраў нумар і пазваніў Валянціне. Гаспадар, які толькі што вярнуўся з камандзіроўкі, падняў трубку.

— Ты мая. Так ці сяк. Апошняя ночы, не запярэчыш, мы былі разам. І тыдзень назад. І яшчэ раней. Я кахаю. Я не магу жыць без тваіх радзімак. Гэтай, што ніжэй пупка, і гэтай маленькай-маленькай, ведаеш дзе, — выкінуўшы з сябе такія словы, Юрасю зрабілася ўсё адно, што здарыцца заўтра. Не чакаючы адказу, паклаў трубку і пайшоў спаць. У гэту ноч не ўзлазіў на медзяную гару, не выбіраўся ні з агню, ні з дыму. Прагульваўся па шырокіх лугах, рваў кветкі, лавіў матылькоў. Кветкі і матылі ператвараліся ў салодкія вусны, у руплівыя далоні. Гэтымі вуснамі, гэтымі далонямі Валянціна вяла Юрася на вяршыні аблокаў, бялейшыя за снег, лагаднейшыя за дотык майскага ветру.

У той час, калі Юрась бестурботна гойсаў за матылькамі, у цэнтры горада, у кватэры на другім паверсе, між Валянцінай і яе законным мужам цягвалася сур’ёзная размова. Рэзультат гутаркі атрымаўся такі, што жанчына прыхварэла. Хвароба не была

таратуры ці культуры, а таксама веды па мове і граматыцы.

Пасля вучням трэба было б напісаць пісьмовую працу на тэму беларускай літаратуры, культуры ці гісторыі. Тыя асобы, якія з добрым рэзультатам справіліся б з першай і другой часткамі матуральнага экзамену, маглі б прыступіць да дадатковага экзамену і пісаць больш складаную працу, звяртаючы ўвагу на творчае ўспрыманне тэмы і праяўленне заадно сваіх літаратурных здольнасцей.

— Цяпер у час матуральнага экзамену правяраем усе веды, якія засвоіў вучань за чатыры гады вучобы, а ў прапанаваным экзамене правяраліся б, перш за ўсё, умеласці і здольнасці вучняў. Ацэньваліся б самастойная работа з тэкстам і творчая праца, хаця выпускнікі ўжо разам з „сылябусам” павінны ведаць, з якім перыядам або выбраным матэрыялам можа быць звязана пісьмовая праца. Веды ацэньваліся б у час вучобы ў школе, а рыхтуючыся да матуры вучні маглі б больш часу адвесці на развіццё сваіх умеласцей, зацікаўленняў і здольнасцей, — кажа дырэктар Яўген Сачко.

— Напэўна многа будзе новага, а новае заўсёды крыху страшнае. Так, як і сярод нашага грамадства, у ліцэі назіраем цяжкасці са зразуменнем некаторых тэк-

ралічваюцца школы, асяродкі спорту і адпачынку, спартыўныя клубы. Адна старонка адведзена разгляду тутэйшай гаспадаркі.

Другая частка буклета прыбліжае сталіцу павета — Гайнаўку, горад і гміну Кляшчэлі, гміны Белавежу, Чаромху, Чыжы, Дубічы-Царкоўныя, Гайнаўку, Нарву і Нараўку. Багаты ў даведніку тэлеадрасны паказальнік, ён падзелены на наступныя часткі: начлежная база, турыстычная інфармацыя і экскурсаводскія паслугі, установы.

Апісваючы гміны, аўтары падаюць весткі пра іх гісторыю, турыстычныя каштоўнасці, даюць канкрэтныя пра-

з гатунку цяжкіх, якім трэба шпітальнае лячэнне. От, звычайнае недамаганне на пункце часовай страты прыгажосці, — больш яно дакучае чым баліць, ды на працяг тыдня выключае жанчыну з усякіх публічных спраў.

Дзякуй Богу падобныя гутаркі ў гэтай сям’і раней не здараліся. Муж, маласпрактыкаваны ў мастацтве руйнавання жаночага цела, закончыў справу адным, за тое вельмі трапна, бо ў наваколлі вока пастаўленым сіняком, а потым папрасіў прабачэння і адправіўся ў чарговую камандзіроўку.

„Без віны Валянціна. Ніколі, ні жэстам, ні словам не абманула мяне. З другога боку — хто ведае? Адкуль жа гэты сучын сын, так дакладна абазнаны з яе таямніцамі. Радзімкі. Эх, радзімкі” — такія думкі таўкліся ў мужавай галаве. На шляху ў далёкі Познань так і не паспеў рассудзіць: вінавата жонка ці зусім без прычыны атрымала пад вока каляровую фінфу. Не ведае пэўна і па сённяшні дзень, ды, на ўсякі выпадак, астаецца ў тым жа Познані чарговы ўжо год.

А Юрась? Па медычных прычынах на пенсіі Юрась. Шпацыруе вуліцам, бывае — і ў магістрат загляне, аднак у тыя дзверы, дзе кіраўніком, адказным за гарадскія дарогі працуе пані Валянціна, не заходзіць.

Кажуць — пашанцавала жанчыне. Дык і нам, звычайным жыхарам, дзеля нарачкі — якія ж прычыны? Не так даўно, па цэнтральнай вуліцы праклалі новыя, каляровыя тратуары.

Міхась Андрасюк

стаў і над гэтым трэба будзе папрацаваць. Цешыць мяне, што ўнутраная матура дазволіць спакойна папрацаваць з наглядам настаўніка, але вонкавыя экзамены на атэстат сталасці крыху непакояць. Справа ў тым, каб людзі, якія будуць рыхтаваць матэрыял да экзаменаў ведалі рэчаіснасць у гайнаўскім і бельскім белліцэях, арыентаваліся наколькі наша моладзь ведае беларускую мову, каб не рыхтавалі пытанняў не пад сілу. Напэўна больш увагі ў праграмах, а пасля на экзаменах будзем адводзіць для лепшага разумення г.зв. тэкстаў культуры, звязаных з літаратурай, музыкай, публіцыстыкай і жывапісам. Ужо зараз больш працуем з публіцыстычнымі тэкстамі з „Нівы”, больш увагі пачынаем адводзіць спадчыне, традыцыі і абрадам. Важным на матуральным экзамене па беларускай мове будзе спалучэнне ведаў па розных прадметах, — заявіла настаўніца Вольга Сянкевіч.

Праект стандартаў для новых экзаменаў на атэстат сталасці, якія маглі б ужо адбыцца ў 2002 годзе прадстаўлены зараз да кансультацыі. У міністэрскую камісію можна звяртацца таксама і з заўвагамі наконт экзаменаў па мовах нацыянальных меншасцей, у тым ліку і па беларускай мове.

Аляксей МАРОЗ

пановы для інвестараў. Пры некаторых гмінах упамінаюцца планы іх развіцця. Апрача таго чытач знойдзе адрасы гарадскіх і гмінных устаноў, а таксама інфармацыю пра колькасць жыхароў і паверхні паасобных тэрыторый.

Аўтарамі змешчаных у буклеце больш за 50 здымкаў з’яўляюцца аж 16 чалавек (м.ін. добра вядомы са старо-нак „Нівы” Уладзіслаў Завадскі). Архіўныя здымкі паходзяць са збораў Гарадской публічнай бібліятэкі ў Гайнаўцы, Гміннай управы ў Нарве і Гміннага асяродка культуры ў Чыжах.

Пётр Байко

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Так назваў сваё імя Матэуш Севястыянiк з Беластока. Гэта быў адказ на пытанне настаўніцы: *Скажыце, дзеці, як вас завуць?* Раней Матэуша падрыхтаваў тата, які навучыў яго спяваць прыпеўку з родных мясцін: *Матвей, не дурэй, не дзяры сарочкі. Ты не ткаў, ты не праў, а паповы дачкі!*

Матвей Севястыянiк ходзіць у першы клас Пачатковай школы н-р 4. Хлапец вывучае беларускую мову.

— У школе мне найбольш падабаюцца гульні з сябрамі, — кажа хлопец.

Апрача гульні любіць ён тэатр, які разам з дзеткамі ладзіць iхняя настаўніца беларускай мовы Аліна Ваўранюк. У пастаноўцы „Дзедава рукавічына” Матвей іграе ролю Ваўка. Пасля ўрокаў прадстаўленне паказвае сваёй сям’і — сястрыцам Эмільцы і Элі, бацькам ды сваякам. А калі хлопчыка наведвае аднакласніца Наталька, хата Матвея мяняецца ў тэатр. Усім прысутным трэба тады глядзець тэатральныя гульні Матвея і Наталлі. Наталля іграе ролю Лісіцы, якая, на дадатак, закаханая ў Ваўка.

— З нашага класа аж пяць дзяўчат закаханыя ў Матвея, — кажа Наталля. — Ён стараста нашага класа і файны хлопец! Можа крыху скупаваты, — адзначае першакласніца. — Бо калі прашу яго пазычыць нажніцы, кажа плаціць сабе пяць грошаў!

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Матвей — не дурэй!

Матвей Севястыянiк.

Выдатнікі на беларускай мове

У чацвёртым класе Падставовай школы ў Арэшкаве ўсе вучні ходзяць на заняткі беларускай мовы. Настаўніца гэтага прадмета Валянціна Касцевіч заявіла, што ўсе чацвёртакласнікі — выдатнікі, вучацца на адны чацвёркі і пяцёркі.

Каб урокі сталі больш займальнымі, заняткі адбываюцца не толькі ў школьным кабінце, але і на прыродзе, у суправаджэнні спеву птушак. Нядаўна вучні хадзілі на экскурсію ў лес, размаўлялі аб колах восені, збіралі грыбы і вярнуліся з незабыўнымі ўражаннямі. На ўроках беларускай мовы дзеці вельмі ахвотна чытаюць казкі, вершы і аповяданні. У верасні пачалі купляць „Ніву” і чытаць артыкулы ў „Зорцы”.

Пасля заняткаў чацвёртакласнікі, разам са старэйшымі сябрамі, рыхтуюць тэатральныя пастаноўкі. Сёлета будуць вывучаць вершы на дэкламатарскі конкурс. Са сваёй выхавацелькай Евай Герасімяк ездзі-

лі ў кінатэатр у Беласток, а вяртаючыся дамоў наведалі Сямёнаўскае вадасховішча. Некаторыя вучні прымалі ўдзел у школьнай экскурсіі ў Аўгустаў.

Чацвёрта вучняў жыве ў Арэшкаве, а трое даязджае з суседніх вёсак:

Пасечнікаў-Вялікіх, Лазіцаў і Барка. Павел Чурак раней вучыўся ў Новым Корніне і толькі ад верасня ездзіць у Арэшкава. Хваліць ён новых сяброў і новую школу.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

Чацвёртакласнікі з настаўніцай Валянцінай Касцевіч.

Зімовы дуб

Ідзе лесам Лістапад, лісце сыплецца, як град, сякуць дажджы касыя, шумяць вятрыскі злыя... Дрэвы нізка кланяюцца Лістападу, сцелюць пад яго пажоўклае лісце. Адляцелі ў вырай птушкі, звяры пахаваліся ў зацішак, апусцелі палі.

Задаволены Лістапад: усё скарылася яму. Усміхнуўся, паслаў на зямлю бледны сонечны прамень, глянуў з-за шэрых хмар лапінкай блакіту. Але што гэта? Вунь на ўзлесеі раскінуў вецце магутны дуб, увесць у мядзянай лістоце.

— Чаму ты не скарыўся мне? — грозна спытаў Лістапад.

— Я зімовы. Таму да вясны буду ў мядзяным убранні.

Угневаўся Лістапад!

— Гэй, вятры буйныя! — паклікаў ён сваіх памочнікаў. — Сарвіце з дуба яго мядзяны ўбор!

Завылі вятры, зашумелі галіны Дуба.

— Гэй, дажджы халодныя! — гукнуў Лістапад. — Пазбівайце з Дуба лісце.

Секанулі дажджы, забарабанілі па буйным лісці, але Дуб не зварухнуўся.

Гэй, браце Снежань, — загукаў Лістапад. — Прышлі мне марозу пякучага, заваяў сыпучых, няхай замарозыць, засыплюць снегам непакорнага!

Прымчалі маразы, прыляцелі завеі, марозілі, снегам секлі, але не скарыўся Дуб.

Спахмурнеў Лістапад і адступіўся ад цара лесу... Усю зіму стаіць Дуб у сваім мядзяным адзенні. Толькі вясною ненадоўга скідае яго, каб пераапрагнуцца ў новае, зялёнае. За гэта называюць яго Зімовым Дубам.

Клаўдзія КАЛІНА

Жывая кніга прыроды

Скорагаворкі

Жук і жаба

— Жук на мне рашыў жаніцца, — Кажа Жаба-жартаўніца.

— Буду я жаданай жонкай.

Жывапісна жыта жоўкне.

Жнеі жнуць.

Ручай журчыць.

Ды жарліва млын вурчыць.

Жораў жвава круціць жорны.

Жучка сыпле жменям зёрны.

Падае ёй жыта збан

На рагах мажны баран.

Жаўтапузік разам з Жаўнай

Мліва ў мех ссыпаюць спраўна.

Мыш, кажан і кажаняты —

Ўсе работаю заняты.

Толькі жылісты жаўнер,

Натапырыўшы каўнер,

Жлукціць з жолаба шыпучку —

Папрасі — як дасць жыгучкай.

Жаба ў жоўценькай жылетцы

Жыва грае на жалейцы.

А на жэрдцы Жук жужжыць:

— Будзем з Жабай добра жыць!

Гэта мне наплёў павук,

Як жаніўся з Жабай Жук.

Мікола БУСЬКО

Селянін, мядзведзь і лісіца

(беларуская народная казка)

Араў селянін поле. Не канём, а валом. А вол такі лянiвы быў, што проста бяда. Ні голасу не слухае, ні пугі не баіцца. Раззлаваўся селянін на вала ды як крыкне на яго:

— Ану, каб цябе мядзведзь задушыў!

Толькі ён так сказаў, а тут і мядзведзь ідзе.

— Ну, давай, — кажа да аратага, — свайго вала. Я яго задушу.

Пачухаў селянін патыліцу. Шкада стала яму вала. Ды і араць не будзе на чым. Сам жа сахі не пачыгнаеш.

Вось ён і пачаў прасіцца ў мядзведзя:

— Дай, — кажа, — хоць загон дакончу. А ты схадзі тым часам за мяжу, у быльніг, адпачні там.

— Добра, — згадзіўся мядзведзь. — Спяшацца мне няма куды.

Пайшоў ён за мяжу і лёг адпачываць.

Бяжыць з лесу лісіца, спынілася каля селяніна:

— Тру-ру-ру! Гэй, чалавеча, ці не бачыў ты тут ваўкоў-медзвядзёў? Стральцы едуць, пра іх пытаюцца.

— Не, лісанька, не бачыў, — адказвае ён.

А хітрая лісіца пакруцілася, пакруцілася каля воза ды зноў пытаецца:

— А што гэта там за мяжою ляжыць?

— Калода на лучыну, — кажа селянін.

Лісіца памахала хвостом:

— Каб гэта была калода, дык яна б на возе ляжала...

Сказала так і пабегла ў лес.

Пачуў гэта мядзведзь і просіцца ў селяніна:

— Палажы мяне на воз.

Селянін палажыў яго на воз.

Зноў прыбгае лісіца.

— Тру-ру-ру! Гэй, чалавеча, ці не бачыў ты ваўкоў-медзвядзёў? Стральцы едуць, пра іх пытаюцца.

— Не, не бачыў...

— А што гэта ў цябе на возе ляжыць?

— Калода на лучыну.

— Каб гэта была калода, яна б ваўкоўка была прывязаная.

Сказала так і пабегла ў лес. Мядзведзь кажа селяніну:

— Прывяжы мяне вярхоўкаю.

Узяў селянін вярхоўку ды так увязаў мядзведзя, што той і не зварахнецца. А лісіца тут як тут:

— Тру-ру-ру! Гэй, чалавеча, ці не бачыў ты ваўкоў-медзвядзёў?

Стральцы едуць, пра іх пытаюцца.

— Не, не бачыў.

— А што гэта ў цябе на возе ляжыць?

— Калода на лучыну.

— Каб гэта была калода, у ёй бы сякера тырчала.

Сказала і пабегла ў лес. Мядзведзь дужа напужаўся стральцоў, просіць селяніна:

— Зрабі, каб на мне сякера тырчала.

— Добра, — кажа селянін.

Узяў ён сякеру і ўсадзіў з размаху ў мядзведзя. Мядзведзь трохі павапушыўся — ды і дух з яго вон. А лісіца зноў тут.

— Ну, цяпер дай мне гасцінца за вала, — кажа да селяніна.

— Якога?

— Мяшок курэй.

— Добра, — кажа селянін, — дам табе гасцінца. Пачакай трошкі.

Пайшоў селянін дахаты па курэй, а тут і сапраўды наехалі стральцы з сабакамі. Убачылі сабакі лісіцу ды за ёю. Лісіца і ад курэй адраклася. Ледзь да сваёй нары дабегла.

Ускочыла ў нару, задыхалася.

А сабакі стаяць, лісіцу вартуюць, з нары не выпускаюць.

Надакучыла лісіцы ў нары сядзец, парашыла яна ад сабак адкупіцца.

— Вочы, вочы, — кажа лісіца, — што вы рабілі, як я ад сабак уцякала?

— Глядзелі, куды табе бегчы.

— А вы, вушы?

— Слухалі, ці блізка сабакі.

— А вы, ногі?

— Хутчэй беглі, цябе ратавалі.

— А ты, хвост, што рабіў?

— А я ўсё то за пень, то за калоду чапляўся.

— Ну, хвасцішча-дурнішча, аддам жа я цябе сабакам!

І выставіла хвост з нары:

— Наце вам, сабакі, хвост!

Сабакі ўхапіліся за хвост ды і лісіцу разам з ім выцягнулі.

Хатка ў Войнаўцы.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Хаткі

Я заўсёды думаў, што чым бліжэй усходняй граніцы, тым больш занябаная і брыдкія польскія вёскі. Пасля прыезду ў Старыну я памянаў сваё меркаванне. Апошнім часам па вёсках завялася мода будаваць вялізныя, бетонныя дамы. У наваколлі Гайнаўкі інакш. Добрым прыкладам можа паслужыць вёска Войнаўка. Там амаль усе будынкі драўляныя. Усе яны дагледжаныя і прыдатныя на жыллё. Яны пабудаваны з шэрых або чорных бярвенняў, многія стаяць на каменным падмурку. Некаторыя хаткі аздобленыя малымі ганкамі і верандамі. Дадатковым упрыгожаннем з'яўляюцца аконныя арнаменты і аканіцы — часта размаляваныя ў белы ці зялёны колер. Аднак самымі прыгожымі ў архітэктуры навакольных вёсак з'яўляюцца арнаменты ганкаў, хатніх шчытоў, завяршэнні дахаў. Сярод разьбы знойдзем

вытанчаныя ўзоры. Дадаюць яны многа прыгажосці.

Зразумела, важны для агульнага выгляду забудовы плот. Тут сустракаем найчасцей драўляны, зроблены са звычайных штыкет. Час ад часу сустранем таксама плот размаляваны ў прыемны для вока колер, падбраны з вялікай творчай ангажаванасцю. Адно, што не падыходзіць да тутэйшай архітэктуры — гэта дах. Найчасцей сустранем шэрую дахоўку ці нават бляху. Намнога цікавей выглядаюць хаткі накрытыя чарапіцай або гонтай. Саламаяная страх, як вядома, занадта устарэлая, дахоўка — самая танная і трывалая.

Калі параўноўваць забудову Войнаўкі і бетонныя дамы, аддаем перавагу гэтым, пра якія дбаюць гаспадары. У наваколлі Гайнаўкі людзі шануюць месца свайго пражывання.

Ян МЭНЦВЭЛЬ

Głos w Puszczy, 15-25 ліпеня 1999 г.,
Старына — Варшава

Вучуся ашчадна

Бацька сыночка лае:
— Ці хоць усведамляеш
Колькі мяне, крамола,
Каштуе твая школа?

— Ведаю гэта, татка,
Хачу быць у парадку,
Дык вучуся, зразумей,
Штотраз менш і карацей.
Віктар ШВЕД

Польска-беларуская крыжаванка № 48

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Góra		Wiza	Woda	Igor	Fan	
					Zorza	
Bałagan		Porządek				
Radar						
Dar						

Адказ на крыжаванку н-р 44: Лес, вынас, дарожка, рыск, скаўт. Дар, рыс, воск, лыжка, енк, Саар.

Узнагароды, фламастэры, выйгралі: Юліта Башун з Чыжоў, Міра Заброцкая з Лядаў, Бажэна Ляўчук са Старыны, Анна Раманюк са Старога Беразова, Бэата Парфянюк з Хітрай, Анна Каліноўская з Махнатага, Марта Федарук, Аляксандра Дораш, Марта Андрасюк, Марта Дэмбоўская з Бельска-Падляшкага.

Удзельнікі журналісцкіх курсаў XVI Сустрэч „Зоркі”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Блакітная рэспубліка

11. Семежава — забітыя ідзі

Анекдот з Беларусі: „Ляцяць на самалёце Ельцын і Кучма і ад нуды пачынаюць прыдумваць катастрофічныя сцэнарыі.

— Наш самалёт разрываецца... мы гінем... А пазней, які народ... найбольш смуткуе? Рускі... ці украінскі? — задумваецца Кучма.

— Беларускі, — кажа Ельцын.

— Чаму беларускі?

— Яны не маглі б дараваць... што не было з намі іхняга Лукашэнкі”.

Яшчэ ў Дзяніскавічах рашаем наведваць Семежава, куды прызывала нас легендарная слава Слуцкага паўстання 1920 года. На месцы хацелі адшукаць сведкаў здарэння і запісаць іх успаміны.

Памежжа Брэсцкай і Мінскай абласцей нагадвае наваколле Гайнаўкі. Свойскасць выклікала манатонія краявіду,

лагоднага і містычнага. Тут адчувалася такую ж самую, як і на Гайнаўшчыне, лянівую плынь часу. На калгасных лугах пасвіліся табуны лёгкіх конікаў разнавіднай масці: белыя, карыя, вараныя, гнедыя, стракатыя. Гэтая карціна неяк міжвольна ўнушала думкі пра Пагоню. На жаль, калгасныя конікі былі ў путах і пад наглядом пастухоў.

У Семежаве прывітаў нас крык варон. Перад вачыма раскрывалася млоная, зашмальцаваная рэчаіснасць. Бетонная забудова ў цэнтры выклікала ўражанне клеткі без выхаду. На дада-так неба завалакала цёмная хмара.

Дождж абрынуў, калі мы спыніліся побач драўлянага крыжа, прысвечанага памяці воінам Слуцкага збройнага чыну. Наша сяброўка Аня Куклік запаліла свечку, прыдбаную ў Жыровічах. Крыж паўстанцам знаходзіцца ў гарадскім парку, побач праўлення калгаса „Семежево”.

Упрыгожаны ён (ужо бляклымі) пластмасавымі белымі і чырвонымі кветкамі і бел-чырвона-белай стужкай.

Жыхары Семежава, прыкмеціўшы нашу цікавасць для гэтага месца, уцякалі ад нас як ад нейкай пошасці. Нават працаўнікі сельсавета сачылі за намі найперш з-за фіранкі, а пасля з-за вугла будынка.

У цэнтры, сто метраў ад крыжа паўстанцам, помнік ахвярам Айчынай вайны з шасцю мемуарнымі плітамі, на якіх названы прозвішчы загінуўшых. Каля гэтага помніка пластмасавы (таксама выцвілы) вянок з чырвона-зялёнымі кветкамі.

У мясцовым магазіне, дзе ўжо не маглі ад нас уцячы, пакупнікі наракалі на недахоп масла і гарэлкі.

— Добра, што хаця Міхайлаўна ёсць, — стараліся абярнуць у жарт невясёлую жыццёвую сітуацыю.

— Не магу дараваць, — на-

Лозунг на бетонным мур, акаляючым Замкавую гару ў Гродне.

ракала заклапочаная цётка, — памідо-ры нехта мне ў агародзе выбраў.

Пытанне пра крыж выклікала адчайны страх. Людзі адварочвалі галовы або чым хутчэй пакідалі магазін.

Слуцкі збройны чын успыхнуў у лістападзе 1920 года. Пасля першых сутычак з бальшавікамі паўстанцы спыняюцца ў Семежаве, дзе падтрымоўвае іх мясцовае насельніцтва. У мястэчка прыбывае да 15-ці тысяч добраахвотнікаў, пераважна навакольнай моладзі. Многія зразу пераходзяць на польскі бок.

Пад канец лістапада фарміруецца беларускае войска. Арганізатары збройнага чыну — эсэраўцы і балахоўцы, не маюць для ўсіх зброі. У канцы зброю атрымоўвае чатыры тысячы добраахвотнікаў. 27 лістапада пачынаецца бой на двухсоткіламетровым фронце. Ужо ў першы дзень змагання адзін з камандзіраў паўстання, П. Чайка, дапускаецца здрады. У выніку даходзіць да сваркі паміж балахоўцамі і эсэраўцамі. Канфлікт заважае ў хвіліне, калі на беларуска-бальшавіцкім фронце бой набліжаецца да вырашэння.

Пазней будзе толькі горш. Канчаецца амуніцыя, шырыцца эпідэмія тыфу. 7 снежня беларускае войска пакідае Се-

межава. Далейшае змаганне набывае характар партызанскай вайны.

Пасля перамогі бальшавікі жорстка распраўляюцца з жыхарамі Слуцшыны. Амаль усіх высяляюць у Сібір. Знішчаюць нават навакольную прыроду.

Зараз, пасля 79 гадоў ад Слуцкага збройнага чыну, відавочны ўсе паслядоўнасці паражэння беларускіх ідэалаў. Для многіх жыхароў Беларусь з’яўляецца адчайным месцам, з курганамі, бетонам, страхам. Найбольшая мара — жаданне ўцячы як найдалей ад гэтага кашмару.

Суцязнае аднак новая з’ява — людзі раскажваюць многа анекдотаў. І не толькі пра прэзідэнта, нават пра ірландцаў:

„Ірландскія тэарысты ловяць заложніка. Адразу пытаюцца пра веравызнанне.

— Я — атэіст! — горача бароніцца заложнік.

— Але які — пратэстанцкі ці каталіцкі?”

Ганна КАНДРАЦЮК

Фота аўтара

У рэпартажы скарыстаны даследніцкія матэрыялы Алега Латышонка, памешчаныя ў кнізе „*Białoruskie formacje wojskowe 1917-1923 r.*”

„Васілёчкі” гэта Бельск

[1 *працяг*]

Сёння ў „Васілёчках” спявае ды іграе 20 чалавек. Жанчын — больш. Не хапае моцных мужчынскіх галасоў. Марыя Герасімяк з Ваяводскага асяродка анімацыі культуры вядзе заняткі па харэаграфіі.

... Калектыву спявае цудоўную, меладычную песню „А за гаем зеляненькім”. ... Як далікатна жанчыны перабіраюць пальцамі па народных інструментах: нейкіх трашчотках, валкаўніцы. Усё гэта стварае непаўторны настрой вёскі, роднай прыроды.

За апошнія гады калектыву некалькі разоў быў на Беларусі: выступаў у Віцебску на Славянскім базары і ў Мядзелі, ездзіў па Польшчы. Але галоўнае, што пастаянна бярэ ўдзел у Фестывалях беларускай песні і Свяце беларускай культуры, бывае на фестывалях. У лютым мінулага года на Фестывалі беларускай песні ў Беластоку занялі першае месца, апырэджаваючы моцныя калектывы з Гайнаўкі і Беластока. У людзей быў прыўзняты настрой і ахвота да працы. Нішто так не акрыляе чалавека, як поспех. А вось цяпер, 19 лістапада выбіраліся яны ў Варшаву на сустрэчу мастацкіх калектываў нацыянальных меншасцей.

Калектыву „Васілёчкі”.

Пачынаюцца віншаванні. Ад бурмістра Бельска — віншавальныя лісты ўручае Ян Кірызюк, віншуюць і ўручаюць падарункі старшыня Януш Панасюк, беларускі консул Мікалай Крэчка, дырэктар Сяргей Лукашук, пасол Ян Сычэўскі („няма культур высокага і нізкага лёту, няма нацыянальнай культуры без фальклору”), Марыя Герасімяк (ад дырэктара ВААКа), дадаўшы: „З вамі працаваць гэта чыстая прыемнасць”; далей — віншаванні ад „Маланкі”, ад хору польскай нацыянальнай песні, што працуе пры БДК, ад

беластоцкага хору „Крыніца”, ад гайнаўскага хору ГДК; віншуе з юбілеем былая дырыжорка Аліна Негаўрэвіч, дырэктар Бельскага беларускага ліцэя Зінаіда Навіцкая абавязкова хоча ўручыць кветкі свайму былому вучню Уладзіміру Сахарчуку, а дырэктар Васіль Ляшчынскі, аддаючы свой букет юбілярам, гаворыць: „Я вучыўся ў Гданьску. Дзе Бельск — яны там не ведалі. Кажу, што там, дзе «Васілёчкі». А-а-а, кажуць, то ведаем. Значыць, «Васілёчкі» гэта Бельск”.

Альжбета Фіёнік чытае віншаваль-

ныя тэлеграмы, а пасля льюцца песні, ужо толькі тутэйшыя, а нават і на словы членаў калектыву. Валодзя Сахарчук дзякуе Бельскаму дому культуры і Беларускаму таварыству за дапамогу, а спонсару Валянціну Гушчу харысткі ўручаюць кветкі ад калектыву.

А пасля было „Многае лета”. І так адзін з найстарэйшых беларускіх калектываў Беластоцшыны адсвяткаваў свой юбілей. Маю на думцы, вядома, яго афіцыйную частку.

Ада ЧАЧУГА

Фота Сяргея ГРЫНЯВІЦКАГА

Па слядах мінулага

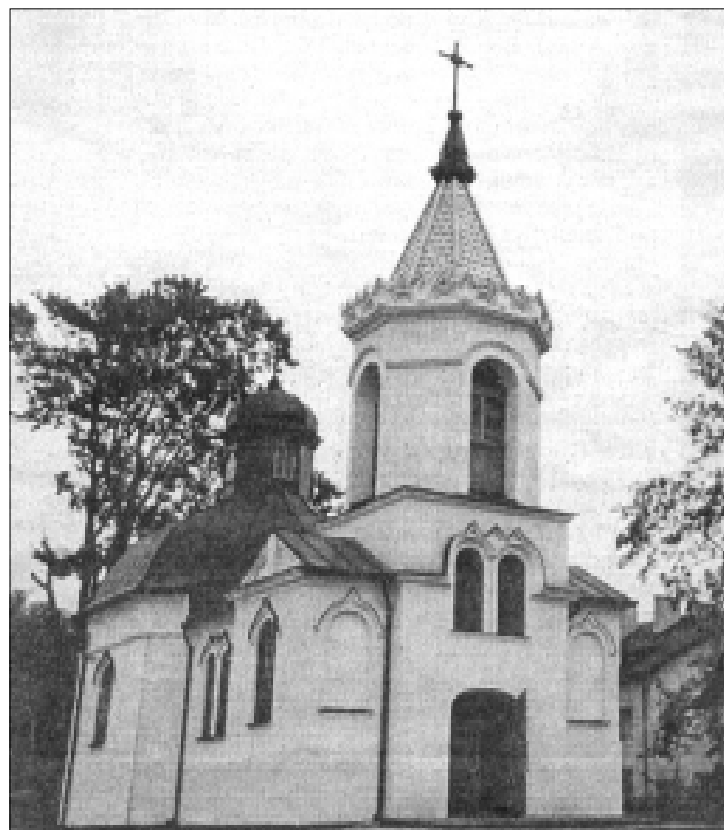
(заканчэнне;
пачатак у папярэднім нумары)
Высокае-Мазавецкае

Даныя наконт колькасці вернікаў уніяцкага Аўгустаўскага дэканата, якія спавядаліся ў царкве ў Высокім-Мазавецкім, паходзяць з 1812-1874 гг. У 1812 г. было іх 16, у 1838 — 40, у 1856 — 42, у 1870 — 16 і ў 1874 — 33 чалавекі. У 1870 годзе ў састаў прыхода ўваходзілі наступныя мясцовасці: Брашэва (4 асобы), Ломжа (3), Войны (2), Выліны (1), Высокае-Мазавецкае (6) — разам 16 чалавек. У 1872 г. прыход узначаліў а. Гаралевіч родам з Галіччыны.

30 снежня 1870 г. а. Гаралевіч стаў адміністратарам Гадышэўскага прыхода. У справаздачы духоўным уладам у Холме паведамляў ён, што прыхаджане набажэнства адпраўляюць на польска-лацінскай мове. Епіскап Куземскі выдаў для духавенства і вернікаў цыркуляр наконт „ачышчэння ўсходняга абраду з лацінскіх налётаў”. Аб сваім цяжкім становішчы святар пісаў наступнае: „У нядзелі і святы адпраўляецца на змену ў Гадышэве і Высокім (20 км). Пераезды ўскладняюцца, паколькі няма коней, ні грошай для іх найму”. Пасля далучэння царквы Нараджэння ПДМ у Высокім да праваслаўя а. Гаралевіч у 1875 г. таксама прыняў праваслаўе. У 1880 г. для патрэб кліру пабудаваны былі два прыхадскія дамы. Знішчаная царква патрабавала неадкладнага рамонт. Намаганнямі а. Карасева і ахвярадаўцаў у 1896 г. да існуючага храма дабудаваны быў прамавугольны неф з вежай ад фасада. У тым часе была зменена падлога, адмалёваны сцены, адноўлены іканастас. Царква атрымала новыя іконы св. Мікалая,

св. Аляксандра Неўскага і Св. Тройцы. Паводле статыстыкі, у 1876-1913 гг. у прыходзе ахрысцілася 486 чалавек, 104 пары павянчаліся і 212 чалавек памерлі. У 1890 г. у павёце пражывала 476 праваслаўных. Згодна „Кліравай ведамасці” ад 1913 г., 151 праваслаўны жылі ў 49 дамах: у Высокім — 39 дамоў і 115 чалавек, у Шапятаве — адпаведна 3 і 5, у Саколах — 5 і 24, у Тыкоціне — 2 і 7. Пры прыходзе працавала аднакласная царкоўная школа, у якой у 1907 г. вучылася 8 дзяўчат і 3 хлопцаў.

Першая сусветная вайна дыяметральна памяняла становішча Праваслаўнай царквы. Пры нямецкай акупа-

Храм у Высокім-Мазавецкім калісь і сёння.

Кніга — верны прыяцель

„Хаця гавораць рознае, але добрая кніга ніколі не траціць сваёй вартасці і ніхто і нішто яе не заступіць” — гэта словы спадарыні Міраславы Семянюк-Мараўскай, якая кіруе дубіцкай гміннай бібліятэкай. На гэтай пасадзе працуе яна ўжо больш за 14 гадоў і за той час вельмі многа змянілася на карысць кнігі, каб яе аўтарытэт павысіўся і каб людзі цікавіліся ёю як скарбніцай нашай душы і сэрца. Яна нас, як думка, завядзе ўсюды, толькі думкі нашы часта бываюць скупыя, нерэальныя, не пацверджаныя фактамі. А добрая кніга, гэта ўжо іншая справа — завядзе нас усюды: на далёкі мацярык, на бязлюдны востраў; у космас: чужыя планеты, галактыкі; у тым месцы, дзе праходзілі і ідуць войны, нападзенні чалавека на чалавека; у жыццёвыя, раслінны і падводны свет. А цудоўныя казкі — народная творчасць, як яны лёгка чытаюцца! Кнігі адкрываюць нам вялікія тайны, якіх наш абмежаваны розум не ў сілах спасцігнуць і наяўна прадставіць, а кніга ўсё гэтае цудоўна зробіць. Кніга завядзе і да Бога — да збаўлення нашай душы.

Дубіцкая бібліятэка месціцца ў будынку Гміннага асяродка культуры. Памяшканне прасторнае, задбанае, усюды чысціня і парадак. Прытульна тут, а навокал кнігі і кнігі. Як сюды ўвойдзеш, то здаецца, што папаў у іншы, цудоўны і чароўны свет. Чалавек, які не з’яўляецца кнігалюбом, гэтага не адчуе, бо кнігі трэба любіць. І наша кіраўнік іх любіць і паважае, як сваё роднае дзіця, і пачуццё гэтае прывівае іншым.

Ад двух гадоў працуе тут на штаце і другая маладзіца — Кацярына Дземянюк, магістр русістыкі родам з Тафілаў-

цаў. І гэтыя абедзве жанчыны сапраўды адданыя справе кнігі і культуры. І калі толькі не зайду да іх, а заходжу часта, разносячы пошту, заўсёды адна з іх абслугоўвае камп’ютэр. Працуюць яны на змену ад 8 да 20 гадзіны штодзённа апрача нядзель і панядзелкаў.

Акрамя бібліятэчных абавязкаў гэтыя дзве жанчыны выконваюць і іншыя працы ў карысць Гміннага асяродка культуры і Гміннага асяродка спорту і рэкрэацыі. Войт Дубіцкай гміны Анатоль Паўлоўскі задаволены іх дзейнасцю і як родны бацька падказвае і раіць, што рабіць, каб пашыраць культуру і чыталіштва. Наша бібліятэка разам са школай арганізуюць розныя конкурсы і сустрэчы, у тым ліку і аўтарскія з нашымі пачэснымі беларускімі паэтамі і празаікамі.

Бібліятэка налічвае 10 858 тамоў розных кніг; у мінулым годзе прыбыло 229 экзemplяраў. Паступае сюды і 10 загалоўкаў часопісаў; цешыць прысутнасць сярод іх „Нівы”. Ёсць тут і 30 відэакасет для патрэб пачатковых і сярэдніх школ. Бібліятэка мае таксама ў сваіх фондах дыяпазітывы і магнітафонныя касеты з казкамі. З дапамогаю касет навучаюцца тут нямецкая і англійская мовы.

А як выглядае справа з чытаннем і чытачамі? Найактыўнейшую групу чытачоў састаўляюць дзеці ва ўзросце 7-9 гадоў, а таксама старэйшыя вучні: з пачатковай школы, гімназіі і сярэдніх школ. Усіх чытачоў 197 у Дубічах-Царкоўных і 21 у філіяле ў Старым Корніне. Бібліятэка мае беларускія і рускія кнігі, якія, на жаль, не цешацца папулярнасцю. А шкада!

Мікалай ПАНФІЛЮК

цыі царква была пераменена на збожжавы склад. Пасля 1918 г. улады горада зрабілі ў ёй пажарнае дэпо. Цвінтар з прыгожымі дрэвамі стаў выконваць ролю гарадскога парку. У 1928 г. тадышні бурмістр Скаржынскі даў згоду разабраць царкву, а атрыманую цэглу прызначыць на будову яўрэйскай школы. Неразважнасць гарадскіх улад выклікала пратэст насельніцтва. Галоўнай арганізатаркай ратавання помніка стала Юлія Внароўская, па ініцыятыве якой жыхары горада заступіліся за храм і пачалі збіраць грошы на яго рамонт. Акцыю падтрымаў таксама тадышні каталіцкі пробашч ксёндз Рагінскі, які 14 чэрвеня 1929 г. супольна з гараджанамі заняў аб’ект, а 30 чэрвеня гэтага ж года асвяціў яго. Такім чынам

ранейшая царква стала касцёлам Нараджэння ПДМ.

У ходзе рамонт былі знесены купалы, апрача аднаго на сярэдняй частцы аб’екта. Храм страціў свой арыянтальны выгляд.

У 90-х гадах службы аховы помнікаў даўніны Ломжынскага ваяводства выступілі з прапановай адрамантаваць царкву-касцёл у Высокім-Мазавецкім. Рамонт каштаваў 1 млрд. зл. Горад са свайго бюджэту прызначыў 200 млн. зл. У выніку храм быў пакрыты меднай бляхай, выменена было дахавае перакрыццё, адноўлены карнізы над вокнамі і асушаны будынак. Пачаўся рамонт усярэдзіне. Такім чынам з гарадскога краявіду канчаткова прапала царква ўсходняга абраду. (arg)

3 серыі „Роўныя і раўнейшыя”

І ў адукацыі таксама...

Радны сейміка Падляскага ваяводства Ян Зенюк раскажаў нам пра справу, якая яскрава сведчыць, што і ў пытаннях адукацыі „раўнейшым” у нас — зялёнае святло.

Падляскае ваяводства атрымала 256 099 злотых на падрыхтоўку настаўнікаў да рэалізацыі рэформы нацыянальнай адукацыі. Камісія, створаная дзеля падзелу гэтых сродкаў, запрапанавала **13 050 злотых на курсы для катэхетаў рымска-каталіцкай рэлігіі** з Падляскага ваяводства, які праходзіў бы пад назвай „Wdrażanie podstawy programowej i programów nauczania religii w gimnazjum”.

Цікава, што **вышэйзгаданая камісія не знайшла патрэбы запрапанаваць хоць якія-небудзь сродкі праваслаўным катэхетам**, каб і яны маглі хоць у нейкай ступені павысіць свае кваліфікацыі ў рамках рэформы за дзяржаўныя грошы. Магчыма, высокая камісія палічыла, што настаўнікаў праваслаўнай рэлігіі да ўкаранення рэформы рыхтаваць не трэба, бо яны і так усё ведаюць, або нехта іх ужо падрыхтаваў.

Д-р Ян Зенюк:

Ані праваслаўныя ўлады, ані метадычныя дарадчыкі, ані мы, праваслаўныя радныя, не былі ў найменшай ступені паінфармаваны, што на арганізацыю падобных курсаў знойдзена нейкія сродкі.

Калі мы як радныя атрымалі праект пастановы наконт падзелу срод-

каў, нас узяло за жывое. Ну, і вядома, мы пачалі таксама дамагацца сродкаў. Каб знайшоўся нейкі грош і на патрэбы праваслаўных.

У часе сесіі ваяводскага сейміка, якая адбылася 20 верасня гэтага года, і ў камісіях мы даведаліся, што для рымска-каталіцкіх катэхетаў вышэйадзначаныя курсы будуць праведзены ў трох групах і будуць удзельнічаць у ім аж **72 настаўнікі рэлігіі**.

Мы прасілі, каб нам прызналі сродкі на адну групу, якая складалася б не менш чым з 20 чалавек. З Ваяводскага метадычнага цэнтра мы атрымалі пісьмовы адказ, у якім **нам прапанавалі 6 месц у вышэйназваных курсах**.

Дык як жа гэта так?! З усяго сказанага вынікала, што настаўнікаў праваслаўнай рэлігіі будуць падрыхтоўваць да працы ў рэфармаванай школе па праграме, якая прадбачвае толькі і выключна навучанне рэлігіі рымска-каталіцкай!

А ў нас жа ёсць свае праграмы па навучанні закону Богажа (ужо выдадзены праграмы для пачатковай школы і гімназіі, ды падрыхтоўваецца праграма для ліцэяў), і ва ўдасканалванні настаўнікаў рэлігіі мы хацелі б улічваць праваслаўную рэлігію.

Вось так выглядаюць справы. Аказваецца, што і ў такой галіне, як адукацыя, усё таксама. Нібы ўсё ў нас роўныя, а „раўнейшым” усё ж лягчэй!

Ада ЧАЧУГА

Кароткі інструктаж пра тое як сабе забраць чужое

— Яшчэ твой бацька мне за сваю хату ў вёсцы чынш плаціць будзе! — крычаў Мірон Санько на трэцяй справе свайму сябру, Янку Недаросту, у якога арандуе 15 гектараў ворнай зямлі і лугоў. А судзяцца яны за хату ў Гайнаўцы.

Янка Недарост і Мірон Санько — суседзі ў вёсцы N. Сябры не разліеш вадой — ад маленства. Абодва байкаватыя гаспадары на сваім. Ды Янка, хоць разбіраецца ў гаспадарцы, здароўе яму не надта служыць. Слабое сэрца ў яго, — можа, бывала, зваліцца сярод поля. Не дай Бог, як нядужым бацькам раптам апошняга сына Бог забярэ... Ужо Мікола і Ганна Недаросты баяліся, што без унукаў астануцца, але, дзякуй Богу, Янка знайшоў дзяўчыну добрую, гаспадарлівую, адукаваную нават, і трох сыночкаў яму Аліна нарадзіла... І ўчэпісты іншы Янка да работы, а пачцівы! Даверлівы. Апошняе аддасць чалавеку. Аліне, жонцы, бывалай у жыцці, не вельмі падабалася Янкава сяброўства з Міронам Санько. Ейны лозунг

жыць як браты

ды лічыцца як жыды — быў бы тут на месцы. А якія могуць быць рахункі з чалавекам, які валодае большымі грашамі, а невядома адкуль іх бярэ? Но бо скуль селянін цяпер тых грошай набярэцца? Ну, добра, Санько краму пачаў весці, але хто цяпер грош мае ў вёсцы, каб тое ўсё купляць? Вось роднага дзядзку абдурыў — пазычыў новую дзядзькаву легкавушку, меў плаціць за карыстанне. А прадаў яе, бо меў усе дзядзькавыя паперы на яе, і дзядзька нават і не пікнуў. Вось з Янкам камбайн разам купілі, стары „Бізон”. Нашто пісьмовыя дамовы, тлумачыў Мірон Янку, частуючы яго ў сваёй краме півам пасля куплі, свае ж людзі, разбіраюцца. Заробак дзяліць будучы. Ды слабы заробак быў на тым камбайне. Прадаў яго Мірон, узяў грошы, ды з Янкам не падзяліўся. Казаў, прыжане з Бельгіі заходні, дык той будзе зноў супольны. Але і на ім, казаў Санько, якіхці няма заробку. Загадаў Янку адвесці яго ў камісійны магазін. Янка завёз камбайн, а сам лёг у бальніцу. Праз тры дні сябра забраў машыну, касіў усё лета

Развітанне з „Івай”

Дастаткова было ў Польшчы сказаць: гасцініца „Іва”, а шматлікія асобы правільна асацыявалі яе з Белавежай. Пасля зубра менавіта „Іва” для многіх жыхароў нашай дзяржавы, ды і не толькі яе, з’яўлялася своеасаблівым гербам мястэчка. Нічога дзіўнага! Праз гэтую гасцініцу і рэстаран прайшлі сотні тысяч чалавек. Не толькі ў ролі кватарантаў. Тут праводзіліся канферэнцыі найвышэйшага рангу, міжнародныя сустрэчы, навуковыя семінары, мастацкія пленэры ці славутыя навагоднія балі. Тут начавалі або харчаваліся асобы вядомыя большасці з нас выключна з тэлеэкрана. Праз залы і пакоі „Івы” прайшла таксама процьма звычайных людзей. На жаль, усё гэта сёння ўжо выключна гісторыя. З канцом верасня г.г. „Іва” перастала існаваць. Увесь кастрычнік распрадавалася яе маёмасць. Канец „Іве” дала перабудова цэлага комплексу будынкаў, у якім, апрача рэстарана і гасцініцы змяшчаўся прыродазнаўчы музей. Пасля заканчэння будаўнічых прац, частка, якую дагэтуль займала „Іва”, будзе выкарыстана ў іншы спосаб. Шмат пакояў зойме адміністрацыя пашыранага на ўсю пушчу Нацыянальнага парку.

Дакументацыя на збудаванне сучас-

ў дзвюх гмінах. Пайшла Аліна да Санькоў, папрасіць грошай — належаўся ж хвораму заробак за карыстанне ягоным камбайнам. „А чы вуон робыв на ім, што грошэй хочэ!? Ні капейкі нэ дамо!” — не палезла за словам у кішэнь Санькова, славуцая рашучасцю і ўпэўненасцю; яна ж прымае малако, то ніхто і слова ёй не скажа, бо *клясу* ўпіша адпаведную! Хто меў заступіцца за падключаным да кропельніцы ўласнікам паловы чужога камбайна!

Адправілі Янку Недароста на пенсію па стане здароўя — на 100 працэнтаў, палічлі, здароўя ён не мае. Перасяліўся з сям’ёй у Гайнаўку, каб жонцы ў бальніцу бліжэй было (пасля ліквідавання чыгункі часта Аліна мела клопаты з дзездам на працу). А каму здаць у арэнду зямлю? 15 гектараў? А хто яе цяпер хоча так вельмі браць!

Згадзіўся найлепшы сябар

— Мірон. Прадаў быў Янка 20 штук быдла, засталіся дзве найлепшыя, малочныя, мяккія для даення кароўкі. Міраніха не магла нахваліцца — ой, якія файныя! — прайце ды прайце. Але горшай Санькі не мелі, каб адразу заплаціць. „Будзем плаціць *на раты*, будзеш згодны?” — запрапанаваў Янку Мірон. — Або пару месяцаў паплацім табе чынш за хату.”

Той чынш не меў быць за драўляную хатку, якую нанялі Недаросты ў Гайнаўцы. Аліна Недарост, дачка Анастасіі і Міхала, 12 снежня 1997 г. ва Управе горада Гайнаўкі, у прысутнасці Ядвігі Рудзінскай-Патэюк і Юры Семенюка, дзейнічючых ад імя гарадское гміны Гайнаўка, набыла кватэру больш за 71 м², разам з часткай зямлі пад блёкам. У *кнізе вячыстай* н-р 67.604 у Бельску-Падляшскім усё гэта ўведзена і аплачана. 24 самастойныя кватэры без санітарнага абсталявання здадзены былі ў распараджэнне новым уласнікам. Прапісання там яны маглі толькі тады, калі паселяцца.

най гасцініцы ў Палацовым парку ў Белавежы, на месцы колішняга царскага палаца, была зацверджана ўлетку 1962 г. Увесь комплекс меў змяшчаць і іншыя аб’екты турыстычнага прызначэння. Запраектавалі яго варшаўскія архітэктары Вацлаў Клышэўскі, Ежы Мокшыньскі і Эўгеніюш Вяжбіцкі, якія састаўлялі групу званую „Тыгрысы”.

Будова працягвалася даволі доўга. Выканаўцам прац было Беластоцкае прадпрыемства прамысловага будаўніцтва, а крэдытаваў іх Белавежскі нацыянальны парк. Увесь комплекс здаваўся ў карыстанне паэтапна. У ліпені 1968 г. адчынілася гасцініца, у 1969 г. — рэстаран, а праз тры гады пачаў працаваць музей. „Іву” пераняло ў арэнду ад БНП Кааператыўнае турыстычнае бюро „Турыст” з Варшавы. У сувязі з узнікненнем гасцініцы, Аддзяленне кангрэсаў і спецыяльнага турызму турфірмы „Орбіс” занесла Белавежу ў спісак мясцовасцей, у якія арганізоўваюцца экскурсіі ўдзельнікаў міжнародных з’ездаў і спецыялістычных канферэнцый, што праходзяць у Варшаве.

„Іва” наогул вельмі добра ўспрымалася людзьмі. Хваліла яе і прэса. Вось, напрыклад, Фелікс З. Верамей пісаў у „ВТК” (н-р 32/1971): „W ogóle są

Новы 1998 год Санькі і Недаросты правялі разам. Каровак Мірон яшчэ не сплаціў, нічога не ўспамінаў таксама па нейкую кампенсацыю за карыстанне маёмасцю ў вёсцы N. Выстраліла шампанскае. Пажадалі ўсе ўсім усяго найлепшага — перш за ўсё здароўя ды здзяйснення мараў.

— Ну, да наступнай сустрэчы

ў новым доме!

— падняла келіх Аліна Недарост. — Ну, Янка, будзем шукаць майстроў, каб нам хату зрабілі. Маём тут на падворку ванну новую, пліткі...

— Ты што, Алінка! — запратэставаў Мірон. — Мы ж вам грошы вінаваты, ды ўсе ў нас у хаце майстры, столяры-маляры, то вам хату зробім у міг! Так і разлічымся! Дай мне ключы, пасля калядных свят пачнем.

І праўда, рабіў Мірон усё, як трэба. Як для сябе, стараўся. Але аднойчы зайшла гаспадыня ў сваю хату ды аж ахнула — там стаяла мэбля! Чыя?! Міронавага сына, якога вась з кватэры выкінулі. Змянілі Недаросты ў сваёй хаце замок ды пайлі да юрыста пытацца, ці ўсё правільна робяць. А як жа ж — ваша хата, ваша права! Напісаў яшчэ той гайнаўскі юрыст ліст Мірону Санько, каб сваю мэблю, што без пытання гаспадароў уставіў, забіраў на працягу тыдня, бо іначай нават і на звалцы прыйдзецца яму яе шукаць. Але праз некалькі дзён паклікаў у сваю кантору абедзве сем’і.

— Гэта кватэра — мая! — заявіў Мірон Санько. — Я даў Аліне Недарост грошы на тую кватэру, 10 тысяч, каб уплаціла, бо я не працую ў ахове здароўя, а то быў дом для медработнікаў. Мы **вусна дамовіліся** аб гэтым. Па-сяброўску. А рахункі ўсе на ванну, плітку ды іншае яны бралі на сваё імя, каб мне потым вярнуліся падаткавыя льготы. Я на гэтых ашуканцаў падам у суд!

Недаросты анямелі. Іхны найлепшы сябра плёў такое?!

— Мірон, калі мы пра такое штосьці гаварылі?! Чаго ты ў нашу хату ўлез?! За работу табе заплацім, калі хочаш... Пра якія сто мільёнаў ты гаворыш?!

— І гаварылі, і падпісвалі, ды паперы ўсе мне пакралі! Маеш мне аддаць ключ. А размаўляць з табою буду толькі ў судзе!

«Iwa» udało się projektantom, ma europejski sznyt. Doczekała się wreszcie Białowieża ośrodka na skalę swej popularności, nie musi lękać wstydu za dotychczasowe obskurne i wysłużone schronisko PTTK”.

У 1974 г. „Іва” заняла другое месца ў Польшчы ў конкурсе газеты „Кур’ер Польскі”, арганізаваным пад лозунгам „Быў і рэкамандую”. У тым жа годзе ў гасцініцы праводзіліся курсы для кухараў і афіцыянткаў, а таксама курсы нямецкай мовы.

На жаль, праз нейкі час сталі выяўляцца будаўнічыя хібы, якіх дапусціўся несалідны выканаўца. Ірэнеуш Харашуха пісаў у „Газеце Вспулчэснай” (н-р 88/1976): „«Iwa» starzeje się brzydko. Hotel zaraz po wybudowaniu cieszył oczy złocistym połyskiem drewnianych okładzin, wysmakowanymi proporcjami, subtelnym zestawieniem szklanych tafli i różowej cegły, sterylą nowoczesnością. Teraz lakier się łuszczy. Drewno bez tej syntetycznej ochrony zszarzało na powietrzu. Butwieje. Ktoś próbował pomalować je ochrą. Efekt jeszcze smutniejszy”.

Тагачасны дырэктар „Івы” Мар’ян Хадакоўскі рабіў што мог, каб усё ж гасцініца прыцягвала кліентаў. Тэхнічныя хібы будынка мелі ўзнагародзіць вельмі ветлівы прыём і абслугоўванне. Работнікі гасцініцы дбалі, каб у пакоях усё належна функцыяніравала. У студзені 1977 г. „Іву” ад „Турыста” пераняло Ва-

А як жа ж! Падаў на Недаростаў Санько ў суд. На зварот ягонае маёмасці. Не, не мэблі, якую ўставіў у кватэру, а аддачу ўсяе хаты, за якую ён быццам бы даў на рукі Аліны поўную ўплату. Не ведаў ён нават, колькі ў сапраўднасці ўплаціла Аліна Недарост на кватэру (даведаўся ў час ходу справы н-р XYZ у раённым судзе).

Нічога, што на руках Аліны і Яна Недаростаў ёсць паперы — натарыяльная ўласнасць на сваю хату, аплаты чынш у *вячыстыя*, а ў яго сведкі кажуць, што „бачылі, як рабіў рамонт у сваёй, бо як жа іначай, хаце”. Суд у Бельску рашыў, што хоць уласнікамі кватэры па вул. Ліповай у Гайнаўцы ёсць спадарства Недаросты, то Мірон „jest w posiadaniu” тае кватэры. І маюць яму ключ аддаць!

Дакажы, што ты не вярблюд! Уласная адвакатка казала Недаростам: „Вы мне то можаце сказаць праўду, як яно было. Бо як іначай ісцёц лез бы на ражон?!” А Мірон Санюк валіць напролом, проста ў вочы свайму былому сябру, які нават цяпер не можа адабраць ад яго арэнды свае зямлі (зноў усё „аформіў” вусна)! — „Як я цябе *залатвлю!*” Ці не ўсё яму зноў удала — адвакатка, ці то па няведанні закону (?!), некомпетэнтнасці (?!) ці па нейкай іншай прычыне, раптам правароніла тэрмін адклікання ад рашэння суда Недаростамі, раіць чакаць, пакуль справа ўпаўнаважыцца — 21 дзён (а тады ж пішы ўсё прапала!), аддаць ключ Саньку ды палохае каморнікам! І каб барані Бог у сваю хату не ўваходзілі! А справа тая можа цягнуцца і год, і два...

Пазнавата крыху трапілі Недаросты на сапраўды кампетэнтных юрыстаў, незалежных. А яны раяць заплаціць Мірону Санько, колькі ён варты. За „рамонт” чужое кватэры. І падаць у суд за абняслаўленне і захоп маёмасці. Ды адкуль узяць грошы Аліне і Янку Недаростам, каб свайго дайсці і ўрэшце жыць у хаце, за якую плацяць амаль 300 злотых штомесяц?!

А колькі варты той круты „прадпрымальнік”, раскажучь вам у пару гмінах, па падгайнаўскіх вёсках.

Лукаш БАРАВІЦКІ

(*прозвішчы персанажаў зменены*)

яводскае прадпрыемства турыстычных паслуг у Беластоку. Вельмі станоўчую ацэнку даў „Іве” ў 1984 г. Зыгмунт Шэліга. Змясціла яе на сваіх старонках прэстыжная „Рэчпаспалітая”. Восенню таго ж года, на месцы ліквідаванага ў гасцініцы кіёска „Пэвэксу”, адчынены быў кіёск „Руху”, які ў 1991 г. замяніў пункт продажу белавежскіх сувеніраў. У 1989 г. рэстаран перададзены быў прыватнаму прадпрымальніку. Апошнім часам арандатарам рэстарана і гасцініцы была мясцовая паслуговая фірма. Душой „Івы” шматлікія гады была Софія Валкавыцкая, якая ў ёй прайшла шлях ад афіцыянткі да кіраўнічкі. Яе спадарожніцай была Ларыса Цеплухова.

„Іва” пачаткова лічылася гасцініцай І катэгорыі, потым яе ранг панізілі да другой. Распараджалася яна 120 начлежнымі месцамі. У найлепшыя свае гады, у турыстычным сезоне, выдавала звыш 500 абедар у дзень. Аб’ект даваў працу звыш 70 асобам, у апошні час — каля 50-ці. Праіснаваў 30 гадоў з лішкам.

У пачатку бягучага года назву „Іва” пераняла прыватная суполка з Беластока, якая зараз вядзе іншы вядомы рэстаран-гасцініцу „Зуброўка”. Значыць, „Іва” не знікла зусім, але адгэтуль будзе даваць назву іншаму аб’екту. Ці з такім самым поспехам? Час пакажа!

Пётр Байко

Карысталюбец

Апанас быў прыкладным гаспада-ром, дапамагаў вяскоўцам у бядзе, служыў парадай. Аднак рабіў ён усё гэта не бескарысліва і за кожны добры ўчы-нак жыхарам вёскі прыходзілася адраб-ляць на ягонай гаспадарцы ўдвая. Калі прыйшлі перавыбары солтыса, сяляне задумалі выбраць яго кіраўніком вёскі. З разлікаў Апанаса, аднак, вынікала, што пасада солтыса не прынясе яму вя-лікай карысці, што дабавіць клопатаў, бо ўсё ж трэба будзе хадайнічаць не толькі аб сваіх, але і аб агульнаграмад-скіх справах. Падумаўшы, вырашыў не ісці на сход.

У дзень перавыбараў Апанас схаваў-ся на гарышчы і сядзеў там цэлы вечар. Прыкмеціў гэтае Нічыпар. Ідучы на сход, заўважыў ён Апанаса, як той вы-глядаў цераз акенца. На сходзе стары солтыс прасіў вызваліць яго ад абавяз-каў начальніка вясковай грамады і вы-браць на гэтую пасаду новага чалаве-ка. І сапраўды, належаўся яму адпачы-нак ад грамадскай дзейнасці, асабліва

ВЕР — НЕ ВЕР

Дарагі Астрон! Занепакоіў мяне сон, які прысніўся мне ў гэту ноч. Спачатку мне здавалася, што нехта проста мае прыйсці да нас, а пасля — быццам мы выпраўляем вяселле. Але ўсё дзеецца не ў нашым доме, а ў чым — не ведаю.

Усё адбываецца на кухні. Яна не ма-лая, але ўся забудавана рознымі палі-цамі, тут і газавая пліта, і ракавіна, і столікі, дык неяк мне тут цесна. Але найгоршы — непакой, што я нічога не паспею зрабіць, а госці праз пару га-дзін з’явяцца. Нібы мне дапамагаюць нейкія людзі, але яны галоўным чынам мне перашкаджаюць. Гэта ўсё нейкія далёкія сваякі, большасць — родзічы мачыхі.

А я стаю і раблю. Смажу нейкія блі-ны, пасля — вялізныя грыбы-апенькі, але велічынёю ў вялікую аладку, а мо нават і блінок. Уся, як кажуць, у нервах, бо ж яшчэ збіраюся пайсці ў краму і нешта дакупіць. Яшчэ ж і кураня я ме-ла падрыхтаваць...

Мела да нас прыйсці восем чалавек, а я раптам даведваюся ад сваячкі, што

Юныя кідальнікі кап’я

У Беластоку, на стадыёне ў Звярынцы, адбыўся паўфінал Лёгкаатлетычнай лігі пачатковых школ Падляскага ваявод-ства. У спаборніцтве ўдзельнічалі дзяўча-ты і юнакі з 28 школ. Да веснавога фіна-лу Лігі, які адбудзецца ў маі 2000 года, закваліфікаваліся між іншым дзве каман-ды: дзявочая і юнацкая з Пачатковай школы н-р 1 у Гайнаўцы. Дзявочая наб-

Лекцыя ў Цэнтры праваслаўнай культуры

Галоўная ўправа Праваслаўнага бра-цтва св.св. Кірылы і Мяфодзія і Кафед-ра праваслаўнай тэалогіі Універсітэта ў Беластоку — галоўныя арганізатары цыкла лекцый у рамках „Wszecchnicy” (народнага універсітэта) праваслаўнай культуры — паведамляюць, што чарго-

таму, што калі аўдавеў і дзеці засталіся жыць у горадзе, яму самому прыйшло-ся займацца на гаспадарцы. Удзельнікі схода сталі думаць над кандыдатамі ў солтысы, шкадаваць, што на сходзе няма Апанаса. Урэшце пасаду солтыса сабраныя запрапанавалі маладому гас-падару Кузьму. Той, параіўшыся са сва-ім братам Адамам, згадзіўся і ўжо дру-гі тэрмін узначальвае вёску.

Па завядзёнцы новаабраны солтыс запрасіў прадстаўніка гміны і салэцкую раду на вячэру. Па дарозе ў Кузьмаву хату Нічыпар паказаў гміннаму чыноў-ніку акенца, за якім хаваўся Апанас. Той рассмяўся і так пракаментаваў Апанасавы паводзіны: „Дурны чалавек. Калі ён не хацеў стаць солтысам, яго ніхто на сходзе не прымусіў бы”.

Апанас ужо некалькі гадоў не гаво-рыць з Нічыпарам, не ходзіць на вяско-выя сходы, мала з кім у вёсцы размаў-ляе. А ўсё з-за карысталобства і нецяр-пімасці да праўды.

Мікалай Лук’янюк

яна запрасіла аж чатырнаццаць. Мне даслоўна робіцца моташна. Яшчэ ж і посуд памыць, і прыбраць. Калі я ўсё гэта параблю... Кажу той сваячцы, што я, бадай, яе вышлю ў краму, бо ўжо я не паспею. Наогул настрой ней-кі трывожны ва ўсіх, але яны мне ні-чога не памагаюць.

Раптам на кухні паяўляецца мая ма-чыха-нябожчыца. У сваёй любімай блузцы, блакітнай і ў белы гарошак. Яна ўжо прыехала, і я ведаю, што на-пэўна хоча есці з дарогі. Нейкая худар-лявая, такая, як была перад самай смерцю, бо ў жыцці была вельмі тоў-стая. У гэты момант тэлефон разбудзіў мяне.

Астроне, што мяне чакае?

ТАМАРА

Тамара! Напэўна будуць непрыем-насці, сварка. Ёсць у цябе ворагі, у якіх ты выклікаеш зайздрасць, злосць і ня-навісць (госці), яны могуць учыніць та-бе крыўду (мачыха). Варыць стравы — чыніць людзям дабро, але не ў гэтым выпадку. Крыху дае надзею на спакой-ны зыход справы блакітная блузка тва-ёй мачыхі.

АСТРОН

рала 996 ачкоў і заваявала IV месца, а юнацкая мела 954 ачкі і заняла X месца.

З кола гайнаўскай школьнай моладзі найлепш сябе адрэкамендавалі кідальні-кі кап’я. Сярод дзяўчат найдалей кінула кап’ём Марлена Любовіч — 26,05 м. Ся-род юнакоў пераможцам стаў Рафал Ро-дзін. Ён устанавіў рэкорд — 39,93 м.

(гай)

вая сустрэча ў Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку адбудзецца 29 лі-стапада 1999 года а гадзіне 18.30. Лек-цыя — „**Малітва як містычнае яднанне з Богам**” будзе прачытана епіскапам Бе-ластоцкім і Гданьскім Іакавам.

(ач)

Вёскі без тэлефонаў

У Арлянскай гміне большасць вёсак не мае тэлефонаў, а ў некаторых — на-прыклад, у Кашалях, Пашкоўшчыне ці Рыгораўцах — нават солтысы не маюць сувязі са светам. У гміне налічваецца 500 абанентаў, з гэтага ліку 300 тэлефо-наў маюць жыхары самой Орлі, а па 50 — Крывятыч і Міклашоў. І хаця два га-ды таму (15 снежня 1997 г.) Орля атры-мала сучасную аўтаматычную тэлефон-ную станцыю, аднак лік абанентаў па-вялічваецца паволі. Ахвотных мець тэ-лефон — многа, але задаволіць попыт не ўдаецца. Напрыклад, селянін з Ды-дуль страціў ахвоту стаць уладальнікам тэлефона калі даведаўся, што прыйдзе-ца яму заплаціць 5 тысяч зл.

Нядаўна фірма TP S.A. разаслала сол-тысам бланкі для збору подпісаў тых жыхароў, якія хочуць мець тэлефон. Падпісаліся 444 асобы, але ніхто, нават дырэктар Тэлекамунацыйнага раёна

У хлусні кароткія ногі

З гэтым беларусам я пачаў перапіс-вацца (праз „Ніву” даведаўся пра яго) некалькі гадоў таму. Выслаў яму вялі-кае пісьмо і навагоднюю паштоўку — з гэтых лепшых. Праз нейкі час атры-маў ад яго адказ — пісьмо, у якім ён шчыра мне дзякаваў і пісаў, што такіх прыгожых паштовак у крамах і кіёсках Злучаных Штатаў няма. Такія можна купіць толькі прыватна ў цэрквах і яны дарагія. І пісаў, што ў іх, у Амерыцы, усё ў руках жыдоў і можна было лёгка адчуць, што гэты беларус і пісьменнік (як пасля я даведаўся) быў насычаны ан-тысемітызмам і варожасцю да яўрэяў. Я моцна здзівіўся, што ў Амерыцы цяж-ка „купіць” добрую паштоўку (колькі я сам адтуль атрымаў ад знаёмых і пры-яцеляў іх), але верыў чалавеку, бо які сэнс старому, звыш васьмідзесяцігадо-

Не ўсім усё дазволена

8 лістапада я атрымаў ліст ад свая-коў з Варшавы. Калі пісьманосец уру-чаў яго жонцы, патрабаваў даплаціць 1,05 зл. Пісьмо было „звычайнае” з аку-ратна наклеенай маркай, толькі не за 70, а за 65 гр. Звычайная памылка, якой не дагледзілі адпраўшчык і працаўнікі ста-лічнай пошты.

У Чаромсе працаўнікі пошты неда-плату палічылі ашуканствам і рашылі мяне аштрафаваць на 1 зл. Не было б у гэтым нічога дзіўнага, каб не адзін звычайнай работнікаў пошты. Калі кожны месяц пісьманосец прыносіць мне і жон-

Нараўка сярод найлепшых

Ужо другі год Рэгіянальны даследчы цэнтр у Варшаве вылучыў 100 най-больш прадпрымальных гмінаў у Польш-чы. Сярод іх, як і год назад, апынула-ся Нараўка. Аб гэтым пісала „Рэчпас-палітая” ад 31 жніўня 1999 года.

Даследчыкі ў Варшаве бралі пад ува-гу інвестыцыйныя выдаткі гмінаў за 1995-98 гады ў пераліку на аднаго жы-хара. У так званую „залатую” сотню з Падляскага ваяводства ўвайшлі, ак-

ў Бельску-Падляшскім, не можа адка-заць, калі паставяць ім тэлефон.

— У даны момант нешта робіцца, каб тэлефанізаваць Арлянскую гміну, — кажа дырэктар Вальдэмар Баярчык. — Цяпер знаходзімся на этапе праек-тавання. Асноўная аплата за пастаў-ку тэлефона, калі ў вёсцы пракладзе-на ўжо тэлефонная сетка, складае 561 зл. Аднак, кошты тэлефанізацыі вёскі вялікія, бо да кожнай з іх трэба пракласці тэлефонную сетку. З-за ня-стачы грошай работы адтэрміноўва-юцца. Тыя жыхары, якія падпісаліся на пастаўку тэлефона, будуць занесены ў планы, але не ўмею сказаць, калі яны стануць рэальнасцю. Мабыць, тэлека-мунікацыя давядзе да вёсак асноўныя лініі, але пракладку кабеляў і ўстанаў-ленне стаўбоў трэба будзе выканаць іншым чынам.

Міхал Мінцэвіч

ваму, хлусіць. У сваіх пісьмах амерыка-нец пісаў кругом манатонна, пра сябе амаль нічога не згадваючы.

Летам сустрэўся я з адным чалавекам з Грабаўца, які калісьці працаваў два гады ў ЗША. І давай я яму гаварыць, як гэта ў Амерыцы цяжка купіць добрую святочную паштоўку, нагадваючы пра сваю перапіску са згаданым беларусам. Наш чалавек выслухаў мяне і сказаў:

— Коля! Не вер брахні гэтага дзіўна-га амерыканца; яму, відаць, мяшаецца ў галаве. На самай справе ў ЗША мож-на купіць усё, а паштовак там — колькі душа захоча: аж вочы разбягаюцца! У нас столькі няма і не будзе.

І я ўжо не перапісваюся з гэтым аме-рыканскім беларусам.

Мікалай Панфілюк

цы пенсію, пры кожнай выплаце пакі-дае сабе „канцоўку”. Гэта не 5 ці 10 гро-шаў, але крыху больш. Я да гэтай пары не прад’яўляў прэтэнзій, а паштавік лі-чыў, што я павінен плаціць за ягоную „паслугу”. Адказныя кіраўнікі паштовай установы не змагаюцца за спыненне ад-моўных паводзін пісьманосцаў, хаця ад кліентаў патрабуюць добрасумленнасці і беспамылковасці пры карыстанні іхні-мі паслугамі. А можа на Чаромхаўскай пошце паступаюць паводле прынцыпу: „Не ўсім усё дазволена”.

Уладзімір Сідарук

Нараўка сярод найлепшых

рамя Нараўкі, Сейны, Рудка і Навінка.

У Сейнах на адну душу заінвестава-на 2 159 злотых, у Рудцы — 2 157 зл., у Навінцы — 1 953 зл., у Ураўцы — 1 879 зл. Лідэрам рэйтынгу стала гміна Лэнкніца пры нямецкай граніцы. Там заінвеставана на аднаго чалавека 9 140 злотых. У нашай краіне — 2 800 гмінаў.

Быць у сотні найлепшых — гэта для Нараўкі гонар.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

<i>Ніва</i>	ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ
Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.	
Старшыня: Яўген Мірановіч.	
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.	
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.	
E-mail: niwa@kurier-poranny.com	

Zrealizowano przy pomocy finansowej Mi-nisterstwa Kultury i Sztuki.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максі-мюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляк-сандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя-рубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Teksty przesyłane redakcji do druku pocztą elektroniczną powinny być dołączone do lis-tów w postaci plików typu .RTF (Rich Text Format). Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego teks-tów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń re-dakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata:

1. Termin wpłat na prenumeratę na I kwartał 2000 r. upływa 5 grudnia 1999 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na tere-nie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 1999 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za grani-cę pocztą zwykłą — 39,45; pocztą lotniczą Europa — 48,05; Ameryka Płn., Płd., Środk.,

Afryka, Azja, Australia — 65,05. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redak-cji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką wynosi 2,60 zł, a kwartalnie — 33,80 zł. Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Ni-wa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Галерэя „Ніўкі”

Гасціннасць Усходняй Сцяны: На прывітанне — чым хата багата!

Фота Аляксандра ВЯРБЦКАГА

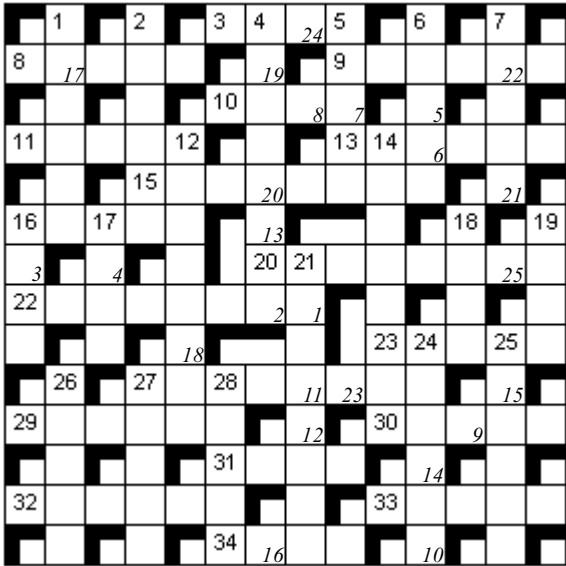
Фрашкі пра нашых

Славеснікі

На пачатку было **Слова**, напісана ў Яна. Часта гэта паўтарае, хто мае ў пашане Слова існае для людю і светлых анёлаў. А што слова ёсць *пісанне*, не бяруць у голаў. Самі кніжак не чытаюць і не даюць прыклад, Што газета, хоць бы й „Ніва”, гэта для іх звыкла. Ну, бо... літары забылі, хоць вучылі ў школе! Не чытаеш — голаў чыста. А што трэба болей?..

Вандал АРЛЯНСКІ

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. горад і кантон у цэнтры Швейцарыі, 8. машына для буксіроўкі прычэпаў, 9. страта ў выніку выцякання, 10. частка вуліцы, вымашчаная каменем, 11. паказчык спартыўнага майстэрства, 13. у індуізме прынцып непрычынення зла жывым істотам, 15. агляд прадметаў вытворчасці з мэтай выяўлення браку, 16. слаўная італьянская выспа, 20. графічнае адлюстроўванне на плоскасці збудавання, дэталі машыны і т.п., 22. самалёт, 23. дошка на ножках, 27. куст сямейства вярбовых, 29. вестка, 30. памяшканне на судне, 31. не сястра, 32. пярэдняя частка ніжняй сківіцы, 33. бацька Саламона, 34. фізіяномія.

Вертыкальна: 1. доўгі мяшок напоў-

нены пер’ем або пухам, 2. дыяметр канала ствала агнястрэльнай зброі, 4. вярхоўнае бажства кечуа, 5. салодкае рэчыва, якое атрымоўваецца з цукровых буракоў, 6. горад на Смаленшчыне, 7. японскі порт між Кобе і Акаямай, 12. сінтэтычная тканіна з поліэфірнага валакна, 14. прадпрыемства грамадскага харчавання, 16. кіславаты напітак, 17. вырастае на птушынай скуры, 18. моцнае абурэнне, 19. народны сход у старажытных славян, 21. горад на паўночным усходзе Мадагаскара, 24. задняя частка тушы, 25. крайні карэнны зуб, 26. выраб для продажу, 27. нахілены паварот спартыўнай дарожкі, 28. сталіца Марока.

(ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 42 нумара

Гарызантальна: кашаль, вінакур, асушак, куродым, Абакан, разрад, Уэджвуд, зямляк, сатэліт, паляна.

Вертыкальна: свёкар, кнораз, якудза, крама, шхуна, Лхаса, бядота, кавяла, нудота, амяла, ралля, Дукса.

Рашэнне: **Міхась Машара.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Аляксандру Дабчынскаму** з Беластока і **Казіміру Радошку** са Свебадзіцаў.

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Уяві сабе, што за нефартоўнасць: учора, едучы на паляванне, забыў забраць з сабою стрэльбу.
— Калі ты гэта заўважыў?
— Як уручаў жонцы ўпаляванага зайчыка.

* * *

— Мая жонка трымае ў хаце такія па-радак, што ён пачынае мяне ўжо нерваваць.
— Чаму?
— Калі я ў чатыры гадзіны раніцы ўстану напіцца вады і вяртаюся легчы назад, яна ўжо ўспее паслаць мой ложак.

* * *

— Наша сям’я нагадвае мне нашы кінафільмы.
— Чаму?
— Бо тут і там замнога непатрэбных сцэн.

* * *

— Мо наш шлюб возьмем на Каляды? — прапануе яна.
— Што ты, навошта маем псаваць святочны настрой?!

* * *

Голы муж разглядае сябе перад люстэркам:

— Калі так гляджу на сваё цела, — гаворыць жонцы, — дык даходжу да высновы, што калі б было ў мяне на два сантыметры больш, дык быў бы я як кароль...

— А калі б было на два сантыметры менш, — адказвае жонка, — дык быў бы ты як каралева.

* * *

Унучак сядзе на калені бабульцы, якая толькі што прыехала ў госці.

Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Вулічны араты

У Орлі ёсць вуліца Крывая — паўкіламетровая, дугападобная, пакрытая гравіем. У канцы кастрычніка ўзбударажання жыхары гэтай вуліцы з’явіліся раніцай у гміннай управе і на паліцы, бо ноччу нехта ім заараў дарогу. Гэтай ночы нехта прабаваў таксама араць асфальтавую дарогу ў Спічках.

Беларускі цырк

Еўрапейцаў

У папулярным белвытоцкім весніку на першай старонцы сенсацийна выбіты тоўстым шрыфтам заглавак: *Trialogi w Krynkach*. А пад ім каляровы вялікі здымак. Сведчыць: аб’яднанне *Villa Sokrates* пачало сваю дзейнасць.

Цудоўна! Толькі чаму нашы інтэлектуалы трымаюцца за левічныя парэнчы Яновічавай хаты? Ужо газанулі, ці ў паасобна ўзятых літгаловах закружылася ад велічы творчага зруху?

Так ці інакш, напрашваецца выснова: поза на здымку, як і ў жыцці, гуляе важную ролю. Не давярайце, пазёры, газетным пстрыкунам. Ведайце, што рукі дадзены вам не дзеля выціскання ду-

— Не сядай мне на калені, сядзь на крэсла, — просіць бабулька.
— А чаму? — пытае ўнучак.
— Бо мне пасля падарожжа баляць ногі.
— Ад чаго? Татка ж гаварыў, што цябе чорт прынёс.

* * *

На Паўночным полюсе сустракаюцца два Дзяды Маразы:

— Чаму ты такі сумны? — пытае адзін.

— Бо на гэты год зноў мне выпала развозіць падарункі ў Беларусь.

— Беларусы — гэта вельмі гасцінныя людзі!

— Магчыма, але калі вярнуся ад іх, зноў увесь год будзе трэба цяпець ад перапою.

* * *

— Вы абяцалі мне вепрука пад свята, калі я вас вылечу, — гаворыць лекар пацыенту. — Забылі пра гэта?

— Не, не забыў, але вяпрук таксама выздараеў.

* * *

Дачка вярнулася з імянінаў сяброўкі ды расказвае маці:

— Вечар быў цудоўны. Маці сяброўкі папрасіла мяне, каб я заспявала арыю, і я заспявала.

— Вельмі добра ты, дочанька, зрабіла: я не магу цяпець маці тае сяброўкі.

* * *

Гутараць два пенсіянеры:

— Усё жыццё я сумленна працаваў, — кажа адзін.

— Не разумею: ты хвалішся ці жартуеш?

Гміна пасля некалькіх дзён падаслала грэйдэр і вуліцу адрамантавала.

Паліцыя вулічнага аратага не выявіла, аднак жыхары пашкоджанай вуліцы дадумваюцца, хто мог ім быць. „Гэта жыхар суседняй вёскі, — кажуць, — выйшаўшы п’яны ад сябры, сеў на трактар і, пэўна, забыў паднесці плугі. І такім чынам заараў нам вуліцу”, — смяюцца на вуліцы Крывой. (лч)

У нас — як след!

Фота Міры ЛУКШЫ

ху з мёртвай матэрыі, а для сяброўскіх абдымкаў. Ці ж вы газет у рукі не бярэце, не ўключаеце тэлевізара? Добра таксама трымаць рукі па швах, або скрыжаваць іх на чэраве: стойка народных абраннікаў перад папам рымскім. А вы стаіце перад народам. Перад гаспадаром *Villi* можна было б стаць і на калені. Упусціў жа вас у Еўропу.

Сідар МАКАЦЁР